

645/
1965/2

СОННО-СОЗНАНИЕ

СОННО-СОЗНАНИЕ

№ 12 1965 6.

ფოტო რ. იაკობაშვილის

მთაწმინდა. აკაკის საფლავთან.

9753

ესპანეთის ხალხის სახელოვან შვილს, ჩვენი ქვეყნის
გულწრფელ მეგობარს, ესპანეთის კომუნისტური პარტიის
თავმჯდომარეს დოლორეს იბარუსს 70 წელი შეუსრულდა.
დაე, დიდხანს ცოცხლობდეს მშვიდობისა და ხალხთა
ბედნიერებისათვის დიდი მებრძოლი—მგზნებარე პასიო-
ნარია.

პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შერთდით!

საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის ყოველთვიური
საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და მხატვრულ-ლიტერატურული თურნალი
№ 12 დეკემბერი 1965 წელი

საქართველოს
ქალი

საერთაშორისო დემოკრატიული ფედერაციის 20 წლისთავი

6169 პოპუზა.

ქალთა საერთაშორისო დემოკრატიული ფედერაციის ვიცე-თავმჯდომარე, საბჭოთა ქალების კომიტეტის თავმჯდომარე.

დაუვიწყარია ყრილობათა სასახლის დარბაზი, ნაირფერი ტანსაცმელი, თითქმის მთელი დღეაღმწა პატარა კუნძულზე მოთავსებულ და მართლაც, მთელი ჩვენი პლანეტის წარმომავალიები შეიკრებნენ 1963 წლის აგვისოსის დღეებში მოსკოვში, ქალთა მსოფლიო კონგრესზე.

ჩამოვიდნენ 113 ქვეყნის ქალთა 180 სხვადასხვა ორგანიზაციისა და მოძრაობის წარმომადგენლები. თითქმის ყოველი ცალკე დელეგაცია კონგრესზე წარმოადგენდა თავისი ქვეყნის რამდენიმე ორგანიზაციას.

ყველაზე შესანიშნავი ის იყო, რომ ამ ისტორიულ კონგრესზე პირველად ძლიერ ფართოდ იყვნენ წარმოდგენილნი აზიისა და აფრიკის ქვეყნების ქალები. ერთი სიტყვით, ეს იყო ქალთა ნამდვილი მსოფლიო ფორუმი.

ეს კონგრესი იმიტომ მომავინდა, რომ მასში, როგორც სარკვეში, აიასას ქალთა თანამედროვე მოძრაობის ძალა და გაქანება, მისი მიზნები, ბრძოლის მიმართულება. კონგრესმა დადგინა, რომ ჩვენი დროის ქალი, რა მძიმე პირობებშიც არ უნდა ცხოვრობდეს იგი, როგორი დამცირებელიც არ უნდა იყოს დრომოკმული წესებშია და ტრადიციებით, რა ორგანიზაციებშიც არ უნდა შედიოდეს, ყველგან წარმოხდება, როგორც ადამიანი, რომელსაც არ შეუძლია და არც სურს შეურიდეს თავისი ღირსების შელახვას. მან უკვე შეიკრიბა აუცილებლობა — მიწაწილობა მიიღოს მსოფლიოს ბედის გადაწყვეტაში. და ამ უფლებას მას ვერაფერ წაართმევენ.

ეს გასაგებია. ქალებმა გადაიტანეს ყველა უბედურება, რაც ხალხები-სათვის მოატყნებინებდა, განაყოფიერებინებდა აუცილებლად თავისი ფაზის მიერ გაძლიერებული მთელი მსოფლიო ომი. მათ შესვეს ტანჯვის ყველაზე მწარე ფაზა: ყოველი მოსულელი ან დასახორბელი ჯარისკაცი ხომ მათი ქმარი, მამა, ძმა, შვილი თუ საჭმირი იყო. ასობით ათასმა ქალმა განიცადა ფაშისტური საკონცენტრაციო ბანაკების სამხრეთებანი, გადაიტანა ომის ყველა

უბედურება: ომმა ჩააქრო მათი ოჯახის კერები, სიცოცხლეს გამოასალმა მათი პატარები...

ტანჯვამ ვერ გასტეხა ქალები, პირიქით, გააყავა ისინი. სწორედ ომის დროს გაიზარდა და განმტკიცდა ქალთა დემოკრატიული მოძრაობა. ყველა-სათვის ცნობილია, თუ რა დიდი როლი შეასრულეს ფაშისტების განადგურებისათვის გაბაღებულ ბრძოლაში საბჭოთა კავშირისა და ვერძოის სხვა ქვეყნების, აზიისა და ამერიკის ქალებმა. ამ მძიმე, დრამატული ალსავე ბრძოლების პროცესში იზრდებოდა ქალთა საზოგადოებრივი შეგნება, მტკიცედდებოდა მათი გადაწყვეტილება — აქტიური მონაწილეობა მთელი მსოფლიოს ომისშემდეგ მოწყობაში, ამ მიზნით ერთიანდებნან ისინი ქალთა ერთდულ ორგანიზაციებში.

ომის შემდეგ ქალთა დემოკრატიული მოძრაობამ უმეტადად სიღრმე და გაქანება მიიღო, მასში ჩაება ახალი მძლავრი აქტიური ძალა — სოციალისტების ქვეყნების მთლიანობით ქალი. მათ შეუერთდნენ ქალები ახალ-გაზრდა დამოუკიდებელი სახელმწიფოებისა, რომლებმაც გადაიდგინეს კოლონიური ჩაგვრის უღელი, აგრეთვე იმ ქვეყნების ქალები, რომელთა სახლები კოლონიალიზმის ბატონობისაგან განთავისუფლებისათვის იბრძვიან.

ქალთა თანამედროვე დემოკრატიული მოძრაობის სათავეში დგას ქალთა საერთაშორისო დემოკრატიული ფედერაცია, ჩვენი დროის ერთერთი ყველა-ზე მასობრივი საზოგადოებრივი ორგანიზაცია. მისი მიზნები ყველაზე სრულად გამოხატავენ ქალები, ოდღებში მისწრაფებებს. ქალთა საერთა-შორისო დემოკრატიული ფედერაციის წესდებანი ნათქვამია:

„ქალთა საერთაშორისო დემოკრატიული ფედერაცია, რომელიც შეიქმნა 1945 წლის 1 დეკემბერს, უშუალოდ მთელი მსოფლიო ომის დამთავრების შემდეგ, გამოსატყნებ ომის, ჩაგვრისა და სიღატაკის წინააღმდეგ გარ-თანებულ მთელი მსოფლიოს ქალთა ნებას — აშენონ ისეთი მომავალი, რომელიც უზრუნველყოფს პროგრესს, თავისუფლებას, სამართლიანობას და მშვიდობას.“

ქალთა დემოკრატიული ფედერაცია აერთიანებს ქალებს, დამოუკრდებ-

* იხედებმა მცირე შემოკლებით.

ლად მათი რასობრივი და ეროვნული კუთვნილებისა, რელიგიური და პოლიტიკური შეხედულებისა, ერთიანი ბრძოლისათვის თავიანთი მიჯალაქობრივი, დედობრივი და შრომითი უფლებების მოსაპოვებლად და დსაცვადა, ბავშვების დასაცავად, შვიდობის, დემოკრატიისა და ეროვნული დამოუკიდებლობის უსრუწელსაყოფად“.

ოცე წლის მანძილზე ქალთა საერთაშორისო დემოკრატიული ფედერაცია, ბოლოდმე ეროვნული მის მიერ აღიარებული პრინციპებისა, დაუღალავ და თანმიმდევრულ ბრძოლას ეწევა თავისი მიზნების განხორციელებისათვის. ქალთა უფლებები და ფაქტური მდგომარეობის შემოწმებამ, რომელიც ფედერაციამ მთელ რიგ ქვეყნებში ჩაატარა, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციისადმი მიმართავს, კონფერენციებს, კონფერენციებს, სემინარებს, რომლებზეც განიხილავდნენ ამ „საერთაშორისო საკითხს“, სერიოზული როლი შესასრულეს, მძლავრი სტიმული შექმნეს თავიანთი უფლებების დაცვისათვის ქალთა მოძრაობის გასაძლავლებლად. „ქალთა უფლებების დეკლარაცია“, შემუშავებული და მიღებული 1953 წელს კიბენსაგენში მოწვეული ქალთა მსოფლიო კონგრესის მიერ, აქტიური მოქმედების პროგრამას წარმოადგენდა. იგი სასურველად დაიდო ქალთა უფლებების შესახებ სხვადასხვა ქვეყნებში მიღებულ ბევრ ეროვნულ კანონს.

ქალთა საერთაშორისო დემოკრატიულმა ფედერაციამ მთელი მსოფლიოს საზოგადოებრიობის ყურადღება მიამართო მოხარული თაობის მდგომარეობას, იგი გამოვიდა ბავშვთა საერთაშორისო დაცვის დღის დაწესების ორგანიზატორად, რომელიც ახლა ყოველწლიურად 1 ივნისს აღინიშნება. დიდი რეზონანსი მიიღო ბავშვთა დაცვის საერთაშორისო კონფერენციამ, რომლის მოწვევებში მნიშვნელოვანი როლი შესასრულა ფედერაციამ. 1955 წელს ლონჯონში შედგა დღევანდელი მსოფლიო კონგრესი. ეს მართლაც ქალთა საყოველთაო გამოხვედრა იყო იმ სიღატაკისა და უციურობის წინააღმდეგ, რომლებზეც ვერ კიდევ ცხოვრობდნენ მრავალი ქვეყნის ბავშვები. მაგრამდამა შიამაყოფილი სიტყვები კონგრესის მიერ მიღებული მანიფესტისა: „ჩვენ ყველამ ვცნობ რაღვეთ შრომა და ღირსე საერთო ბავშვის აღსასრულად, იმისათვის, რომ იგი ადამიანად იქცეს. ჩვენ არ გვინდა მოსიპის სიცოცხლე, რომელსაც ჩვენ ვამბობთ სათავს“.

თავის უწყალობელ სესიებში, რომელიც სოფიაში ჩატარდა, ფედერაციამ გადაწყვიტა მრავალ წელს მოიფრთხილათ ახალი კულტურების, მიძღვნილი ბავშვთა და ახალგაზრდობის პრობლემებისადმი.

კონგრესი და საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში ქალთა სულ უფრო მრავალი როლი ამაღლდა მათი პასუხისმგებლობა საყოველთაო და სხვა ქვეყნების ხალხთა ბედისათვის.

ახლა ყველა აღიარებს, რომ ქალები მძლავრ ძალას წარმოადგენენ შვიდობის შენარჩუნებისათვის ბრძოლის საქმეში. ამ წლებში მანძილზე რამდენჯერ იდგა კაცობრიობა საყოველთაო იმის მიწაზე და ყოველთვის — ეს იყო ამერიკის პროფესიონალი კუბის წინააღმდეგ თუ ინგლის-საფრანგეთ-ირაკის აგრესია ვეტოებში — დღემდამდე გაიმსოფა ქალთა საერთაშორისო დემოკრატიული ფედერაციის პრეტენციის ხმა. და ყოველთვის ქალები იმთა როლებში იყვნენ, ვინც თავისი მინიშნავე პრობლემებისა და ენერგული მოქმედებით წინ ედგომებოდა ახალ დანაშაულებას ჩადენის.

ფედერაციის მიღწევების განრთობა ღირსშესანიშნავი მავალითა 1951 წელს ქალთა საერთაშორისო კომისიის გაგზავნა კორეაში ამერიკელების მიერ ჩადენილ ბოროტმოქმედებათა გამოსაწვევად. ამ კომისიის შემადგენლის ანგარიში გაგზავნა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციისა და გამოვიდა 24 იანვარს ახალ თანდებით აუბილა გვერი ქვეყნის ქალების ბრძოლა და გამოვიდა მისიანე პრეტენციები იმპერიალისტების მიმართ ამ ბოროტმოქმედებათა გამო, რომლებიც მათ კორეაში ჩადიდნენ.

1948 წელს ქალთა საერთაშორისო დემოკრატიული ფედერაციის მუორე კონგრესის მიზლი „შვიდობის მანფესტის“. მალე, კულტურის მოღვაწეთა კონტაქტთან ერთად, ქალთა საერთაშორისო დემოკრატიულმა ფედერაციამ მსოფლიოს საზოგადოებრიობას მიმართა მოწოდება — შეერებოლიდნენ მშვიდობის მიმართა მსოფლიო კონგრესს. როგორც დღემდამდე, ეს კონგრესი გაიმართა 1949 წელს პარიზისა და პრაღის, ეს დიდი როლი ითამაშეს ქალებმა 1950 წელს ატომური იარაღის აკრძალვის თამაზს სტრატეგიაში მოწოდებათა თუ 1951 წელს შვიდობის პაქტის დადების მოთხოვნის ხელმოწერის შედეგების საქმეში ამასთან ქალებმა 1955 წელს სამხა მილიონზე მეტი ხელმოწერის საფარველს ატომური იმის შესაღების წინააღმდეგ შვიდობის მსოფლიო საკრების მიმართაზეს.

ფედერაციას მართლაც გიგანტურ მუშაობას ეწევა ეროვნული განათვისუ-

ქალთა საერთაშორისო დემოკრატიული ფედერაციის თავმჯდომარე ეტენი კოჩონი

ფულებისათვის მებრძოლი ხალხების მხარდასაჭერად. ეს არის სოლიდარობის აქტები, თუ აზიის, აფრიკისა და ლათინური ამერიკის ქვეყნების ქალთა კონფერენციების ჩატარებათი ხელისშეწყობა, მორალური მხარდაჭერისა თუ მატერიალური დახმარების გაზიარება.

ვიეტნამში ამერიკელთა აგრესიისთან დაკავშირებით ქალთა საერთაშორისო დემოკრატიულმა ფედერაციამ აქტიური მუშაობა გაჩაღა ვიტანამეული ხალხის სამართლიანი ბრძოლის მხარდასაჭერად. სოლიდარობის აქტები, ვიეტნამული ქალების მხარდაჭერა და მატერიალური დახმარების კამპანიები ტარდება ფედერაციის ყველა ეროვნულ ორგანიზაციამ.

ქალთა საერთაშორისო დემოკრატიული ფედერაცია მტკიცედ იცავს ქალთა ერთიანობას და თანამშრომლობის პრინციპს ყველა მისთვის მისაძაკის თანაბარი უფლებების მოპოვებისათვის ბრძოლაში, იმისათვის ბრძოლაში, რომ ყოველ ქვეყანა იყოს დამოუკიდებელი და თავისუფალი, რომ ყველან ბავშვები იზრდებოდნენ ჯანაზიში, განათლებულნი და ზედმეინი, რომ ახლა მსოფლიო იმის მსოფლიო ღრუბლები არ გადაცურას ანე ერთი ქვეყნის ხელს. ეს არის მსოფლიოს ქალთა საერთო ამოცანები.

ფედერაციის მიღწევების ოცე წლის განმავლობაში გვიჩვენა, რომ სოლიდარი მოქმედება შეეძლებოდა სხვადასხვაობის, ამათუი საკითხის გადაწყვეტისადმი სხვადასხვანაირი მიდგომის მიუხედავად შესაძლებელია გაიმინახოს ის საერთო არა, რაც აერთიანებს და აღდგამს მსოფლიოს ქალებს. სწორედ ერთიანობის ეს პრინციპი იმარჯებს ქალთა საერთაშორისო თანამშრომლობის განვიარებაში.

სამბუთა ქალების კომიტეტი მდის საერთაშორისო დემოკრატიული ფედერაციის შემავგებლობაში, როგორც ეროვნული ორგანიზაცია და აქტიურად მონაწილეობს მის საქმიანობაში. პარიზში, ფედერაციის დაშუქმებულ კონგრესზე, 40 ქვეყნის ქალების წარმომადგენლებმა ერთად, სამბუთა დღევანდელს, გამოხატა რწენი ქვეყნის ქალთა ნება-სურვილი, ფუცი დღად დაუღალავად იბრძოლოს იმისათვის, რომ საწუდამოდ იქნას განაღვლებული ფიზიში ყველა მისი გამოძენებით, რომ მივლ დღემდე მისე თვისებათა და საბრალიანობამ ჩვენ, სამბუთა ქალები ერთდული ვართ ამ ფიცისა.

შვიდობის მშენებარე კომანენ, ჩვენი ქვეყნის ქალები მზურავდენ უმერენ მხარს სამბუთა მოაზრობას, რომელიც ყველაფერს აგებებს სხვადასხვა სოციალური სისტემების მქონე ქვეყნების შვიდობის თანაბრების პრინციპების დასაცავად, საყოველთაო და სრულად განათარებისათვის, კომუნიალიზმის ლიკვიდაციისათვის, სხვადასხვა ქვეყნებში ამერიკის აგრესიის

აღსაკეთად მშვიდობისა და პროგრესისათვის. ხალხთა ბრძოლის საქმეში
საბჭოთა ქალებს თავიანი წილია. უპირველეს ყოვლისა, დედულავე
შრომა მიანიათ, რაც ჩვენს ქვეყანას, რომელიც წინ ეღობება მშვიდობი-
სა და პროგრესის ბრძოლის ყოველგვარ ხრიკებს მთელს მსოფლიოში, აქ-
ცვებს სულ უფრო და უფრო ძლიერად სახელმწიფოდ. ეს არის ჩვენი,
საბჭოთა ქალების ინტერნაციონალური მოვალეობა ყველა ქვეყნის ქალების
წინაშე.

ჩვენ ღია გულით ვიავაზობთ მეგობრობას ყველა ქალს, რომლის მოღვა-
წეობა ემსახურება მშვიდობის შენარჩუნების საქმეს. ახლა საბჭოთა ქალებს,
თავისი კომიტეტის მეშვეობით, მეგობრული ურთიერთობა აქვთ ასევე მე-
ტრი ქვეყნის საზოგადო მოღვაწეებთან და ქალთა ორგანიზაციებთან. ინტერ-
ნაციონალიზმის პრინციპის ერთგული საბჭოთა ქალები, ყოველნაირად ექვე-
მდები მხარს თავიანი დებს ახიდან, აფრიკიდან, ლათინური ამერიკიდან,
ჩვენს ქვეყანაში ძნელად თუ იპოვნება ისეთი ქალი, რომელსაც მისისანე
პროტრქტი არ გამოთქვას ამერიკის იმპერიალიზმის წინააღმდეგ და სო-
ლიდარობა არ გამოთქვადგებინოს ვიტანამულ ხალხისადმი. ათასობით ამა-
ნათი და დღემე იგზავნება ვიტანამუში, საბჭოთა დედების სოლიდარობის
გრძნობა რომ გადასცეს ვიტანამულ დედებსა და ბავშვებს.

ქალთა საერთაშორისო მოძრაობა მშვიდობისა და პროგრესისათვის სა-
ერთაშორისო მოძრაობის დინამურ ძაბას წარმოადგენს. ისტორიამ იყის
აგრესიის წინააღმდეგ ქალთა თავაყრდელ ბრძოლის უამრავი ფაქტი.
დღეს ამ ბრძოლამ აქტიური მოქმედებისათვის დარაზმა მილიონობით ამა-
ნიანი. ისინი ამერიკის შეერთებულ შტატებისაგან მოიხსივნენ დასტოვიან
ვიეტნამი, შეწყვიტან იმპერიალისტური ხრიკები დომინიკოს რესპუბლიკა-
ში, კონგოში, მოსამბიკში, ანგოლაში. ჰელსინკი გამართულმა მშვიდობის
მოძრაობა მსოფლიო კონგრესმა თავისი სხდომების პირველი დღე „ვიეტნამ-
ის დღე“ გამოაცხადა. სხვადასხვა ქვეყნებში ყოველდღიურად გამოდიან
აფამიანები და მტკიცედ მოიხიხივენ ამერიკის აგრესიის შეწყვეტას და ყველ-
გან პირველ რიგში არიან ქალები. გამაღებული შეიარაღება, აგრესი-
ის აქტები, ატომური იარაღის ვარცხქერის საფრთხე, აწუთებს და მოქმე-
დებისაგან უშინებს ქალებს. დღეობი შეხილბოთი ხელში გამოდიან „მშვიდო-
ბის ლაშქრობაში“, მიმდინარეობს ბელაჟორის მთავრობებისადმი ვიავ-
ხვენ პეტცილებზე. ქალები მიამათავენ პარლამენტებსა და ხალხებს, აწყო-
ბენ მღუმარე „მშვიდობის ვახტებს“. ნატოს ქვეყნების ათასობით ქალთა
მღუმარე პროცესებზე მიგზარდებიან სააგის, პარიზის, ლონდონის ქუჩებში.
ისინი მტკიცე არიან“ ამობუნ მრავალმხრივი ატომური ძალების შექმნის
წინააღმდეგ, რაც ატომური შეიარაღების გზას გაუხსნიდა დასაყუდოვერ-
მანულ მილიტარიზმს. ამ დროს აფსტრალიაში, ჩვენი პლანეტის მეორე
კუთხეში, ქალები, მიედ პროგრესულ ძალებთან ერთად, გამოდიან პრო-
ტესტებში — არ გაიჯავანოს ახალგაზრდობა ოკუანეს იქით, ვიტანამში ამე-
რიკელთა აგრესიაში მონაწილეობისათვის.

ყოველწლიურად სულ უფრო და უფრო მტკიცდება და ფართოდება
ჩვენი პლანეტის ქალთა ერთიანობა და მეგობრობა, მათი უდრეცი ნების-
ყოფა — იბრძოლიან ხალხთა მშვიდობისა და ერთობის დამოკიდებლობის
შესანარჩუნებლად, განიარაღებისათვის, სხვადასხვა სოციალური სი-
სტემების ქვეყნებს შორის მშვიდობიანი თანაარტობისათვის, ოჯახში და
საზოგადოებაში ქალთა სრული თანაწირობისათვის, ბავშვთა ბედნიერეი-
სათვის. მსოფლიოში ჯერ კიდევ არის ქვეყნები, სადაც ყოველნაირად შე-
დუღვლია ქალთა უფროები. მაგრამ არ არსებობს ისეთი კანონი, რომე-
ლიც ხელს შეუშლას ქალებს აღიშნოლო პროტესტის ხმა, იბრძოლიან ადამ-
ნიანობის დასაცავად, ყოველგვარი ბარბაროსულისა და რეაქციულის წი-
ნააღმდეგ. დღეს ისინი ყველგან არიან მებრძოლთა რიგებში, ისტორიის
შემქმნელთა რიგებში.

მსოფლიოში გაიზარდა ქალი, ღირსი ჩვენი დროთა. რაოდენ სასიხარ-
რულია ამას აღნიშნა ქალთა საერთაშორისო დემოკრატიული ფედერა-
ციის შექმნის 20 წლისთავის ობილენს დღეებში!

ქალთა საერთაშორისო მოძრაობისათვის ამ ღირსშესანიშნავ მოვლენას-
თან დაკავშირებით ჩვენ მივხალხებით ყველა ჩვენს დას, ჩვენი სულისკვე-
თებისა და ბრძოლის თანაზიარს, და უსურვებთ მათ ყოველგვარ წარმა-
ტებას იმ კეთილშობილურ მიღაწეობაში, რომელსაც ისინი შევიანს დღეს
ჩვენი პლანეტის ხუთვე კონტინენტზე.

თურხალი „სოკეტსკაია ეფწინა“

კანადა

ჯო როლინი

გიჩიების დეპი

ო, რა გატორებს
ტირების დედას,
როგორ გევივა
დადოდა ამ ქირი?

— გმირებს ვიღებ,
მაგრამ დედა ვარ
და ჩემს დაღუპულ
ქაბაუბს ვტირო.

იაპონია

კიკაპაუ

სიზმრად მოსული დედაჩემი
რად შეგმინე,
გაგულაო, სტეფანი?

გიჩმა

აბონი

ჯაიხისკამის აღსარება

არა, არა ვარ ჭახანი,
ომის ბოლოებს ვფარავ
მაგრამ ომის დეერის თამაში
შეულით ვაგვეფიან: არა!

სიუვარს პატარა აჯანი,
შვილის ელტრატული მარად
და დედის ტკბოლი ზღაპარი,
ძილის წინ თქმული წუნარად.

იზარდი

სალვატორე და მარკო

...როდესაც პურის ყანა
შკიარდება

ო, დამიბრუნეთ შვილი ჩემი!
ახლა, როდესაც დიდი ზღვა მდერის,
ო, დამიბრუნეთ შვილი ჩემი!

ახლა, როდესაც მდინარეები
ძირს ეშვებიან ამო ჩხრილითი,
ახლა, როდესაც სიცოლიეილი
ქორაზე შექმდარი ყანაში მიდის...
როდესაც მთელი ძალით ვღრიალებ,
როდესაც ჩემი მწარე სიტყვები
ეხედებიან მაალა შეგტრავლებს
და მოფრინავე ჩემსკენ დემოლით,
როდესაც პურის ყანა შრიალდობს,
მეც ეს ცრემლებით ვარ დამედურული,
ო, დამიბრუნეთ შვილი ჩემი..

არ უწერია ჩემს შევარდენს ცაზე ნავარდი,
ომს შეუწირავს მისი ცხოვრება,
ო, მისი გული მაინც დაბითმეთ,
მე ვტვირი ახლა, მე მონდა ახლა
რომ დაეუბრუნო ამ გულს სიცოცხლე.

ო, დამიბრუნეთ შვილი ჩემი,
ახლა, როდესაც დიდი ზღვა მდერის,
როდესაც პურის უანა შრიალებს!!!

გერმანია

იოანანს ბახარი

მარლიკაბის სონეტი

მრავალთავანის ვარ მადლიერი,
მაგრამ, ო, დედა, ახლა ამ გულით
წავად დამჩრული ზღვა სიყვარული
შენ ერთს გეკუთვნის სახედნიეროდ...

შენი სინაზით, სიმშვენიერით
იყავ უვაილი სულში დარგული,
რამ დამევიწყოს მზე შენეიერი,
მზე სიკეთისა და სიხარულის.

მე ვაფიწარდე, — ტკბილი ბავშვობა,
როგორც სიწმარე, გულს გაღაშორდა, —
მაგრამ მინთია სახე მწიერი.

ველოფრისათვის, რაც მომანებე,
მამულში თრთოლივი რომ დავაბიჯებ,
დედიკო, დედა, ვარ მადლიერი!

მხანა კონსტანტინე

აბინალლო ფონსაბა

შაჰჰანიანი რეა

დედა აძინებს კუპრისფერ ბიჭს.
დედა უძველეს ნაინას მდერის.
მდერის, ო, ასე დიდი წინს წინ
მდეროდა მისი ძლიერი ერი.

მდერის და მდერის, უგალობს ცას —
ცაც ხომ შავია მიმწუხრის ტამს.

ღამით არავენ დავიდვებს ფერს —
უვითელს და წითელს, შავსა და თეთრს.

იქ ალბათ უველა ანგელოზს ჰგავს...
ღვთის სახარათლი განაგებს ცას.

ცა დასკომციმებს შავნიან ქალს,
ცად ვარსკვლავები ბრწყინავენ მიჭრით,
შავნიან ქალს არავენა ჰგავს,
შავნიან ქალს ჰგავს ერთი ბიჭი.

შეხედავს შავად შესუდრულ წევსას,
გაიღიმებს და მდერის და მდერის...
თითქოს და უველა ბრიალა ვარსკვლავს
წვედება ჩვილი ყრმის აბატარა ხელთ.

რეა

ბორის პროკოპკვი,
ლენინური პრემიის ლაურეატი.

აბიკია

ლენსტონე ბიუზი

ბიჭი და რეა

იცოდე ბიჭო,
ჩემი ცხოვრება რომ ბროლის კიბე არ არის.
მოქედლია შავი ლურსნენებით
ჩემი ცხოვრების კიბე, —
დამალ და დამზრალ საფებურებზე
ნოხებს არავენ მიგებს.

იცოდე ბიჭო,
რაც თავი მახსოვს,
მალა მივბობდავ მარადის,
ჭოჭოხეთური დამეა ირგვლივ,
შუქი არა და არ არის.

ნუ ბეშინია,
ბიჭო სიმაღლის
და ნუ ისვენებ ხშირად, —
იცოდე ბიჭო,
ცხოვრების კიბე
სკამ-სავარძელი არ არის!

ნუ შეშინდები,
ნუ დეციმი,
მე ხომ შინთან ვარ კიდევ...
იცოდე ბიჭო,
ჩემი ცხოვრება რომ ბროლის კიბე არ არის!

მონოლოატი

ბახვის იანუშაულანი

რეა

როცა აყუვება მერცხალი ნიავს
და ბუღისაკენ ბალახი მოაქვს,
დედას ვისხენებ მე.

ღლით, როდესაც ტბისკენ უკლებლივ
იხვს მიყუვებია მწყრიალე ჰუკეში,
დედას ვისხენებ მე.

როს პირველ ნახივს გაღადავს ბაღში
და სიყვარულით ივირებს ბავში,
დედას ვისხენებ მე.

როს ედარ წვედება შვილის შუბლს დედა
და უნებურად ცერებზე დგება,
დედას ვისხენებ მე.

როს ფიჭრი მდურარავს, ისე ვით ციცებლი,
რომ დედას ქვენად ვერავენ შეცვლის,
დედას ვისხენებ მე.

თარგმანი ბორის ფონსტინილისა

სანაპირო
ნავთობ
სახლი
მინი

გახდებოდა, მაგრამ ტრაგიკულმა მოვლენებმა გააცირა იმედები. სახრზობელით დაიწყო ჩვენი მიწა. მდინარეებს მოკავე ტიყები, რომლებზეც დახვდელი რაზმების მიერ დასოცული პატრიოტთა გვამები ასენია. ქობებსა და ქუჩებში, უცვლად დამარწოდნენ და დევნიდნენ წინააღმდეგობის მძრაობის მონაწილეებს. მე მაშინ ბენ ჩეს პაროვიციის იატაკქვეშა რეკლუციური კომიტეტის მდივანი ვიყავი. 1980 წლის 17 იანვარს ჩვენი პრევიციამ სახალხო აქაყენება დაიწყო. სწორედ მან მისცა სათავე შეიარაღებულ წინააღმდეგობის დაწყებას მთელს სახრტი ვიტენამში.

მე ვთხოვე ნუგუნე ტბი დონს ეზანა მის ქვეყანაში ქალთა მოძრაობის შესახებ. ადრე ვეცოდო, რომ ცოტა ხნის წინ ჩატარდა სახრტი ვიტენამის მეთავეისუფლებასათვის მზარძოლ ქალთა ასოციაციის უკროლობა და დღეღეგატებმა თავის ლიდერად ერხონხად აირჩიეს ნუგუნე ტბი დონი.

— ქალთა მოძრაობამ ახლა გაცილებით უფრო ფართო ხასიათი მიიღო, ვიდრე ფრანგ კოლონიატორებთან ბრძოლის პერიოდში. — სიქეა მან. — ეს ასოციაცია ჩამოყალიბდა 1980 წელს ქალთა რეკლუციური ორგანზაციების ბაზაზე. მისი გაფორმებები არა მარტო განთავისუფლებულ რაიონებში, არამედ ოკუპირებულ ტრტორიანზეც ასოციაციის ორი მილიონამდე ადამიანს ოფლობს.

საზრტო ვიტენამში მე ვნახე რაზმები, რომლებიც მხოლოდ ქალებსაყან შედგებო. ქალები მეთაურობდნენ ოცეულებს და ასე-უალებს.

— სახრტი ვიტენამის ქალები, — განიგარძობს ნუგუნე ტბი დონი, — თავის თავს თვლიან იმ საერთაშორისო რეკლუციური მოძრაობის რაზმად, რომელიც ებრძვის ამერიკის შეერთებულ შტატების იმპერიალისტურ პოლიტიკას, იბრძვის ხალხთა ბედნიერებისათვის, დამოკიდებლობისათვის, მთელს მსოფლიოში შვედობისათვის. სახრტი ვიტენამის და საბჭოთა კავშირის ქალთა მებრძოლი სოლიდარობა ვერტებს ვესხამს უცუტესი მებრძოლისათვის ბრძოლაში. ნუგუნე რამ გვჩვენია „ახალგაზრდა გვარდნილებზე“, ზოთა კოსმოდინესკაიანე და სხვა პარტიათა გმირული ცხოვრებაზე, ვანაყოზო პირველი კოსმონავტი ქალით — ვალენტინა ტერეშკოვათი...

საუბრის შტაბის ოფიცირის მოსვლა გვაყვევტინებს: ნუგუნე ტბი დონს სახლბაზე იწევენ. გადამღებელი საქმეები ელდებოა უმაღლესი მოვარსარდლის მოადგილეს.

— მოსოფოში რომ დაბრუნდებით, — მთხოვს დამშვიდობებისას ნუგუნე ტბი დონი, — აუცილებლად გადმოცით სახბოთა ქალებს სახრტი ვიტენამის ქალთა მსურველი საბაღი და დღიე მაღლობა მსარდატერისა და დაბმარებისათვის.

ივან შინდლინი,
სახრტი ვიტენამი.

ულრანი ჭუნვლები. ჩვენ ვიწრო ბილიკს მივეყვებით. რომელსაც ვასწავრე მიჰყვება პირდაპირ ხეებზე მიმავრებული ტალღოვნის ფერადი მავოლები. ვაზზე წამდაწუმებ გვაჩერებენ შემხვედრი ვაჟუშები და პატარალები: დლოურენტებს ამოწმებენ. აი, როგორც იქნა, შტაბსაც მივადრევი. ჩვენი შესახვედრად გამოდის ლუბურად ჩაქმული ლაშაზი ქალი.

შტაბის ოფიცერი წარმოგვიდგენს: — ნუგუნე ტბი დონი, სახრტი ვიტენამის განმთავისუფლებელი ეროვნული ფრონტის შეიარაღებულ ძალთა უმაღლესი მოვარსარდლის მოადგილე.

შტაბის სანაპიროდ შტაბია და სანაპიეროდ ზისა. ქობის შუაგულში მავიდა, ზედ ტრანზისტორული რადიომიმღები დგეს, მის გვერდით კი — პისტოლეტი. გვერდით, ორ ბოძს შუა, პარტიაწული საწოლთა პარაშუტის ნილიონისან გაყვებულნი მამაკ. კედელზე რუკაა, განაჩარა კედელთან — ხამბულის ტაბატი. აი, სულ ესაა და ეს, თუ არ ჩავთვლით შესასვლელ კართან ჩამოყალიბებულ გაღიაში ჰრელ თეთიყუშს, რომელიც დროდადრო სიყვის და საუბრის გვაწყვეტინებს ამ საოცარ ქალთან.

ღარბი გლების ოქაშნი, ორმოცდახუთი წლის წინაო, დიანბდა გოგონა. ათი წლის იყო, როცა მისი უფროსი ძმა პოლიციელებმა სასტაკად ცემეს და დღეღეგათ ჩაადგეს.

— იქნებ, სწორედ მაშინ ვიგრძინე ასე ნათლად, რა არის რეკლუციუა: მიხვდები, რომ ქვეყანაზე არსებობს ბოროტი ძალები, რომლებთან ბრძოლას შეიძლება შეეწირონ კარგი ადამიანები, — ფოქორიანა ამბობს ნუგუნე ტბი დონი. — ერთი წლის შემდეგ ძმა გაინაყვისუფლებს და ის ჩემს მასწავლებლად. ჩემს უფროს ამხანაგად იქცა. მე მღელ-
6

ვარებით ვისმენდი მის მონაყოლს იმაზე, რომ სადაც, შორს ვიტენამიდან არსებობს ასეთი ქვეყანა — საბჭოთა კავშირი, სადაც მუშებმა და გლეხებმა დონისის ხელმძღვანელობით დაამხეს მთავრელები და თავიანთი მიწაწაღს თითონ დაეპატრონენ. მაშინ ჩვენ ცოტა გვესმოდა რუსთაზე, მაგრამ მთავარი ვიცოდით და ვცდილობით გავეცხო ისეთი სიტყვები, როგორცაა „სამარტოლიანობა“, „ხალხის უფლება“, „დამოუკიდებლობა“ და „თავისუფლება“.

ქვეის წლის შემდეგ კი სოფლის შუტეში და რაიონულ ცენტრში შეამზენებელი ტანწერქება, თაფლისფერთავადა ქალიშვილს, რომელიც ხალხში პროკლამაციებს ფანტავდა და არაბოგალურ გაზეთებს ავრცელებდა. ქვეყანაში ზაპისტიტური ტერორი მდინეირებდა...

მაგრამ ცხოვრობდა თავისი გზით მიდის. მზის სხივითი ჩანანა ქალიშვილის გულში სიფარტლამა. მალე ტერორი არაბოგალური ორგანზაციის მდივანი, ამხანაგე ბიტი მისი მეუღლე გახდა. ის დაბატონირეს შვილის დახანგზიდან მესამე დღეს. რამდენიმე დღის შემდეგ კი წაიყვანეს დონი. თუშეც ცოტა ხნით. მეორედ პოლიციელებმა ბრუნდნენ, როცა ბავშვი ექვსი თვის იყო. დაიწყო საწვლიანი ხტეტილი ციხეებმა და ხანაყებში. ზუღის დაავადებამ ისინა პატრიოტი ქალი ციხის კედლებიდან. ქმარი კი დაღუპდა. სულ ამხანაგ დაიდუმა ვაფევიტოუს.

ამხანაგე ნუგუნე ტბი დონი ლაშარაკობს სიტყვაქუნწუნად, ენსტ-მიმიკის გარეშე.

— ჩვენ დღიე იმედო გვექმნა, რომ ეყენვი შეთანხმების თანხანად ოყუანტები და-სტოვედნენ ვიტენამს და ჩვენი ქვეყანა მშვიდობიანი, დამოუკიდებელი და ერთიანი

გოდერძი ვაიშვილი

მ ო ტ ხ რ ბ ა

მზაკობი დ. ზარაფიშვილი

ჩვენი სკოლა შუა ქალაქში იდგა, შთავარ ქუჩაზე. შენობა ახლაც ორსართულიანია და შეუღესავი. მოხატული „გოროდის“ კლასის ეკაზიან. რეკონსტრუქციამდე აუგიათ. თავის დროზე ჩემს შობილებსაც ექ უნდავიათ. მაშინ ეს სასწავლებელი ოთხი კლასის განათლებას იძლეოდა.

სკოლა საკომუნურნი ბაზრის გადასურებდა. ბაზარში ერთმანეთზე მიდევნილი რამდენიმე მაღაზრი, ცისფრად შეღებილი პატარა სასაფხუმე და გადახურული და გადახურავი დახლები იყო. დახლებზე ხილულების გარდა ელიცა: წყაღმისხურებული მწვანელი, ადგირილი კაშხლი, ვედროებით კვეცილი და ლობიო. ყველმა და სულგუნს მაღაზრების უკან ყიდდნენ.

შთავარ შეხვედრითა, მაღალი თეთის ქვეშ, დიდი და პატარა სასურნი იდგა, კახელი ალექსა ფუთობით ან კილოობით კარტოფილს ყიდდა.

გვერდით, საპარკომეტრის უკან, ტელეგრაფის გაუქმებულ ბოჭვე ალექსა ვიჩი ეხა. ვირი ხანდახან მთელი საათი ყრუყრუობდა. მაგარამ, ამ ქალაქში ვირი უჩვეულო ცხოველი იყო და მისი უსიამოვნო ხმა ბაზარში სავაჭროდ შემოსულ ხალხს არ აწუხებდა, პარკით, სიკეთით ჩაუვლიდნენ ხოლმე, თითქოს ვირი სასიყვარულოდგენის ნიშნის ასრულებდა.

ვირი ყრუყრის რატომღაც მინცდამაინც მესუთე გავციოლზე იწყებდა. მესუთე გავციოლი ხან ფიჭულტურა იყო, ხან გეოგრაფია, გეოგრაფიანი დედოჩემის ახალგაზრდა მეზობელი — ქალბატონი თამარი ვაისწყალია. მაშინ ჩვენ დიდხანსაც ვცხოვრობით.

ქალბატონი თამარი მაღალი ტანისა იყო, გამბდარი, ვიწრო შუბლი, ნუნის თვალები, პატარა ცხვირი და ოდნავ გაუცრტილი ტუჩები ქონდა. სანამ ზარი დაირეკებოდა, „სომხის“ იშორებდა. ჩემი ამხანაგები მეტახებოდა „მატირის“ ეძახდნენ. ალბათ იმიტომ, რომ ამ სიტყვას გავციოლის ახსნის ჩვენ ზნორად და განსაუთრებელი ხანჯალში ამბობდა ხოლმე. ფანჯრიდან დღერეფანი მიმავალს რომ დანახავდით, მერხებს თავპირისმტკავრეთი მისცოდებოდნენ ხოლმე მისწავლებს: ჩუმაღ, მატერიკი მოდისი მისი ისე ენიშნოდათ როგორც მამარხი და შთავიტიკის მასწავლებლისა. მაგრამ ყველას მაინც ძალიან გვიყვარდა. მცოდნე იყო, პირდაპირი და აღერისანი.

სულ იმის ვეფერებოდა, დრანგულის მასწავლებლობა გაცლიებით მოუხდებოდა-მეთქი. ენის ოდნავი მოჩვევით ლაპარაკობდა, საოცრად მომხიბლვით ისეველიდა ქვედა ტუჩს. ასში ერთხელ ბრავდებოდა. პირველ ხანებში მამარხივე აქებდა. მოსწონდა მისი თავდადებრილი საუბარი, მისწავლებლობა თავისუფალი და ზომიერი დამოკიდებულება, საგნის ცოდნა და ალბათ, კიდევ ბევრი სხვა რამეც.

მამა დიდი ხანია პედაგოგად მუშაობს. წინათ ერთდროულად ასწავლიდა მოსწოლოტრ ენასა და ისტორიას. სკოლები რომ პოლიტექნიკური სწავლებზე გადავიდა, რამდენიმე გავციოლის ლითონის ტექნოლოგიაში ატარებდა. ერთხელ გავციოლებულმა ვუთხარა:

— ლითონის ტექნოლოგიაც იცო-მეთქი?

მამამ დაძინავად გაიღმა და საწერი მაგიდის უჯრიდან სამანქანო-სარქაბოტო ტექნიკუმის დილონი ამოიღო და ჩაჩვენა. უმაღლესში შესვლამდე დავთარებინა...

ქმრის განაოლებით დედაც ამყობდა. განცხადების შესასწორებლად მოსულ მეზობლებს ისე მიძვდებოდა, თითქოს აკადემიის პრეზიდენტის კაბინეტში შესვალდა. მაგრამ ზნორად ეკამათებოდა

კიდევ, რადგან მამა რატომღაც ერთ ადგილას დიდხანს არ ჩერდებოდა. რესპუბლიკის ბევრი რაიონი შემოიარა. ყველგან დირექტორად ან სასწავლო ნაწილის გამგედ მუშაობდა. ხელფასი დიდი ჰქონდა. ქვავილი ამბობდა: ამას პენსიისათვის გადაწყვეტილი მნიშვნელობა ექნებოდა; პენსიამდე კი, ჭერ სად იყო, ოცი წელი კიდევ უნდა იმუშავა.

დედაჩემი სწულდა, თბილისიდან ჩვენი გამოგზავრების წინა დღეებში გადაწყვეტილი ჰქონდა, ფხვი არ გაევიდა ქალაქიდან, ორი დღე მოეშუშოლი აღვირდა, ხმას არ სცემდა მამას. მესხად დღეს კი ისევ აღერისიანად უთხრა:

— ადარ მოგყვინდა ამდენი ხეტიალი? ბავშვს ზნა აერია, რაც ისწავდა, ისიც დაივიწყებდა.

— რა ექნა, გენაცვალე, ასეა საქმერი, მაგზავნიან, — უნასუხა მამამ. დედა ისევ მოეშუშა და ხმას აუწია:

— მამონ მიზარანდით, ბატონო, ჩვენ არსადაც არ მივიდვარ, მორჩა...

მაგრამ ბოლოს მაინც ვერ მიიტოვა ქმარი, არ ენდობოდა თუ რა იყო, ადარ ვიცი... ათი დღის შემდეგ მე და დედაჩემიც ჩავივით იმ ქალაქში.

მეცხერ პირველ კლასში ექვსი ბიჭი ვიყავით, დანარჩენი — გოგონები. ყველაზე მაღალი ვიყავი, ერთ წელიწადში, როგორც დედაჩემი ამბობდა, „ვარი წავიდი“. კარგად ვსწავლობდი, დედაჩემი ტყუილად სწულდა. თავს ლაღად ვგრძობოდა. ყველა მასწავლებელი თუილიად კანდიდატად მასხებოდა, მათ შორის ოქროს მედლის ნამდიდატ კანდიდატად მასხებოდა, მათ შორის ქალბატონი თამარიც. „ქალბატონს“ ბოლოდ მე ვეძახდა. ალბათ ამ გამოთქმას იმიტომ ვხმარობდი, რომ ყველსგან გამოჩრეულეიყავი და შინაგანი კულტურა შეჩვენებინა. უკველ შემთხვევაში, ოცდასამი წლის გაუთხოვარ ქალს ქალბატონობა არ შეეფერებოდა.

მეგობრ მერსულ ვაჭკვი. მასწავლებელი, როცა გავციოლის გვიხინდა, ბრუნებ შორის დავიოდა. უჩრს დათხოვრებდა თუ არა, დედაჩემი ჩამოკიდებულ რუკისაქვენ ჭახაწეული სწავლიდა მთიოდა. უშუალადღებით უფსენიდი, ზოგჯერ, როცა ბაზრის დახლებზე დავწყო ბილ, კანფაღებულ ლივებს გადახებდავდი. მომთხროვებოდა, თავზე ხელს დამაღებდა და ერთ ხანს ასე განავრცობდა გავციოლის ასნას. მე ვგრძობოდი, რომ დედაჩემის ხელი როგორღაც სხვანაირი იყო. ვცდილობდი, ზნორად მოვცეულოეიყავი ისე, რომ ჩემთან მოსულიყო და თავზე ხელი დამყო. გვერდით რომ ჩამოვილიდა, თავს ფრთხილად გავწყვიდი ხოლმე. მაგრამ ის გადამხილდა სწრაფად ჩაივლიდა და მე ვეწინდებოდა: ალბათ, მოუწონავდა ვაჭვერ თავი-მეთქი.

მიწურა დღეიმებრი, მე და დედაჩემი იანერს არადღეებზე თბილისში წავივით. უკან ჩამოხარუნებულებს, ასეთი ჰორი დაგვებდა: ვითომ მამარხი რომელიღაც მოსწონვალს ოქაზში დამთვრალიყო, შინ ფხვით მიხედა ვასპირებოდა, აღუქმასაგან ვირი დაევიტარებოდა და ვირზე გადაქმდარი სახლისაქვენ ამბარის აჰყოლიდა.

ყველა ამ ამბავზე ლაპარაკობდა. ჩემს ამხანაგებსაც ვაგებო. არაიხს სერგოდა, მაგრამ მაინც იცნოდნენ.

მამა საეროდ ძალზე თავშეგვივლილი კაცი იყო და ჩემთან ზოგიერთ თემაზე ლაპარაკს ერიდებოდა — ბავშვებისათვის ყველაფერი თქმა პედაგოგიური გეგმარითმებელიყო. მაგრამ იმ დღეებში

მდღეობას ვატყობდი. მოღუშული დადიობა, წარბეზარული, მამას მსხლით, ხშირი წარბები ჰქონდა. თვები ორჯერ თბის უშუალოდ საპარამენტარო მიიღობა და დაღვი წარბებს მარჯვლით უწერებდა.

თუ ვინ ვაგრძელო ქორი, მამამაშა დანაშაულებით არ იცოდა. „ენაგარეხილ“ მეზობლის ქალზე ეტყობდა: მისი შვილი იმ წელს საშუალო სკოლას ამთავრებდა, მეორე მეოთხედის ბოლოს მათემატიკის მასწავლებელს ორანგები დაუწერია, მამაჩემსავეს უთხოვია დახმარება, მამა არ დახმარებია და ამაზე ვაწერებულს მოგზამავს ეს სისულელე. მამამ რამდენიმეჯერ ხანამალა თქვა: ენას ამოვალღუტო.

მაგარმ შთავარი მაინც გვიგარაფის მასწავლებელთან მომხდარი უსამართლობა იყო. ჩვენ რომ ჩამავალიდი, იმ ღამეს მამა დიდხანს იტურებდა დედას. ბუნდონდად შემსიდა მისი სიტყვები და მხოლოდ ზოგიერთი რამ გავიჯერე: იმ დღეს (?) მამა გვიგარაფის მასწავლებელთან მისულა... აქ მამამ ხმას უფრო დაუწერა, სუნთქვა უწყვეტად, ვაგრძენე, ცოტა ხნის მერე, როგორც იქნა, ვაგარკვიე: იმ ღამეს ქალბატონ თამარს მამაჩემი გაულანძვავ კიდევ...

მეორე თამარს დედა მოწვევლით ვეწვივდა სურსას. მამა დანაშაულებით დადარბილი იქნა, უხმოდ ზერუნდა ჩაის. საუბრე მოთავა, ადგა და ასვე უხმოდ წავიდა. მტრები ავიჩენე და თვლით ვაგვიყოლე. ვერავინ უნა მიგხვლი, რაში სტყუოდა მამა? ახლად არ მსია მოვნებს, როცა ვგრძნობ, უფროსი რომ რაღაცაში დანაშაუდა, მაგარამ რა დანაშაუდ მამამ მაშაქ ის, რომ ქალბატონ თამართან სახლი მივიღა...

მეჩვენებოდა, რომ მამაჩემი თანდათან ჰყარავდა ავტორიტეტს ჩემი ამხანაგების თვალში. ახლა გვიგარაფის მასწავლებლის უფრო „უწინიდა“.

მამაჩემი დამცირებული და შურაუცხოვილი მიჩვენებოდა, რატომღაც გვიგარაფის მასწავლებელზე ვაგრძნობდა. როგორ გაბედა მამას გაულანძვა-მოქიტი, და თვალბეზმს პირდაპირ ადარ ვუყურებდი. ვაკვიროლზე რომ შემოვიღოდა, უწინდებურად ცოცხლად აღარ გავცილობდი, უგვიყოფოლად ვამოვიზღუნებოდი. როცა ვაკვივითი ამან დაწუნებდა, ისეთ გამოიტყველებას მივიღებდი, თითქოს არ მანამეტყუებდა, თითქოს ქლასში ყო არა, საღვაც სუფრაზე ვიწვიქი. უფრადღებდა ვადაცქვირდი ნაჭრის დახლებს, დახლებზე ზამთარი ხილი: ზებუქური მსახლი, ზაჭარა ვაშლი და კუთხოვლი ზურგს დაეკლავებინა ვლიტებს, კახელ ალექსას მუშტარჩი ცეკია, ყიღდა და ყიღდა კარტოფილის. ბოლოს თასს აუწია და ხალხი უგვიყოფოლებას გამოტყუვდა, მაგარამ ალექსა თასს იპართობდა: „ბავონის ქორია, ვადასტანისაო, ვაფლოსტანისაო“ და ასე... იქვე ბოძზე ვიჩი რბა: ვიჩის მოვადეობა იყო, საღაოს კარტოფლიანი ტომრების ისარის სახლის სარადგთან მინანდა და დილით ისევ ზაჭარში ვაღმტოვანა. მიდგროვდი ისინა ზაჭარის გვერდით ცხოვრობდა.

იღვ ვიჩი მთელი დღე, წიწყინა ხმელ ხალხს და უტოყონებდა. უტოყონის ვაგრძნობდა მთელ ქლასს სიცილი ვაგრძნობდა, მე კი უტოყურებიანი ხმამალა ვიციენობა. მასწავლებელი ალბათ მიმოხვდა ჩემი ხასიათის უტყარი შეტყლის მიზეზს და, რა თქმა უნდა, ფიქრობდა, ვადაუვლისო.

იმ დღეს დილიდანვე წვიმდა. მთელი ზამთარი თოვლი არ მოსულა. მხოლოდ ხანდახან მოწყვეტილი ფოთლებივით მოფარფარებდა სველი, მძიმე ფანქებელი.

ცოდა, წინა ვაკვივითლზე კოლხი ვაუტყდა ქიჩის მასწავლებელს და ოთახში ვაგირონის სურნი იღვ. ფანქრები ვადავდი. პალტოები ჩავიცვი. ქალბატონი თამარიც ალტომობურტული შემოვიდა ქლასში წელში ვამოყვანილი და ქმარიანი პალტო ეტყა. ვემოყვინები იცვამდა. ჩვენი ვაგრძნობდა დაუფარავ ადგილებში შესესივინებდნენ.

ვაკვივითლი ვამოგვიკობა და მერე ჩვენი ქვეუნის ნახშირისა და რკინის საბავლებო დაწყო საუბარია, იღვა რკინისა და რკინით ვაგრძნობდა იმ ადგილებს, სადაც ეს მადანი მოიყოფიდა.

ქარი ახვდებოდა სკოლის კედლებს, შეროთილილი მინები სახვარ ლარჩმანებზე კაწყავდა. ზაჭარში ხალხი მოხუშული და არეული ნაბიჭებით დადიობდა. ერთ კაცს ქალი ვარავა ქარმა და ზაჭარს

მეორე კიშკამად არბენინა. ალექსას თაყის სავაქრო ადგილი, მთელი ზნეტით ვადაუტურა და მისი ხმა უტრად ამოვიღოდა:

— აბა, აბა, აქეთ, კარაქანი კარტოფილი...

ცოტა ხნის მერე ვიჩი ავიროინი. ის საკოდავი სულ იმ ბოძზე ება, კიდევ ვატიკი, უნებები არ იყო. ვიჩის ტოყონზე ჩემს გარდა არავის ვასივნებია. იქნებ ვერც ვაგვიწოდეს „თოყონ“, „თოყონ“, მოკლე-დღეობით ხრიალვებდა ალექსა, ვიჩი ისევ ვანაგრძობდა უტოყონის. უტყებ: არ ვიცი რამ მიმიძგა, ადგილი და ისე ვაგვიკვირებ, როგორც ფიქვულტურის ვაკვივითლზე იცოდა ართმულები ბებიას: სარავდაუ-პალაულებით იღვა მწკრივია და მასწავლებლის ნათქვამი „თავისუფელად“ უტყულზე ბოლოს ესმალა.

ქლასში სიცილი ატყდა. მასწავლებელმა გვიან შეამჩინა, წყნარად მიიხტა: დატყობი, და ვაკვივითლს ახსნა ვანაგრძობი. არ ვაგრძნობდელი. ამხანაგებმა სიცილს უმტყეს.

ქვეითი შეზინებული ალექსა ვიჩს აწუნარებდა. წინათ დირექტორი დაწმუტრა: მოკლედი აჭაროვლის ეტ ვიჩი, ანდა ნულდა აურთონენა, არ მომავლევითიყო.

ვიჩი რომ ვაურთონებდა, მე უხეზე ვიციდი. ამხანაგები უტყე ხარხარებდნენ. ქალბატონმა თამარმა ოავი მოარტრინა.

— შენღარიშვილი, რატომ დახარ ფეხებზე...
 ვული ჩაწყდა, მაინც უტყებხალ ვიქვი?

— პატივისცემა, მასწ...
 ამხანაგებმა ერთხმად ვადახიარხარეს.

მერე სიხუმე ჩამოვარდა.

ქალბატონი თამარი ვაფთორებული იღვა მაგიდასთან. უტყებზე ძარღვები ამობრუნდა. წინაპი უტყახატხებდა.
 ავტოროვდი. ვინანე, მაგარამ ვიჩი იყო.

— რას იტყობენ ამხლა კაცო. მიზანძინე ვარტი! — ვაგრძნობდელიად იყვირა და მტრებიდან ასსულიტოლი პალტო იატყაზე დაუვარდა...

საღამოს მამაჩემი ვაბარაზებელი დაბრუნდა შინ. როგორ არ უხდებოდა ვაბარაზებელი იგი ახლაც ლამაზი კაცი: მამის იმ მოწვევითლი ბერავით ნაზა და მშვიდი საზე ჰქონდა, ოთახში იმ შემოვიდა და მისი ანთებული თვალბეზმს დაეინახა, შემეშინდა. ჩემს სიცილსებში პირველად ვიგრძენი მამისამი შიში, ამხანაგები რომ მოკრამებლით შესატყრებდნენ, ვულში მტყონებოდა, ამაუდ ვადავიკებოდა...

— თავი მომჭერი, ხალხი ალბარაკე, არა? — დამვიტრა მამამ და პერანგის საველოში მწყდა. დედაჩემმა ძლივს გამოარტრა ჩემი თავი და ვარტი ვამაგლო. მომჩვენა, რომ დედა რატომღაც კეპოფილი იყვდა და თითქოს სიამოვნებდა კიდევ ჩვენი იმდენად-დელი ეტყა. თუცა ხმამალა მიტყავდა.

სამამ მამა დაიჩინებდა. სახლის ქვეშ ვეუტყვებოდა, როცა ზვივი უტყალვარი მიწყნარდა, კიბე ავირბინე და ოთახში შევივარე. მიევილი ღამე არ მტყინა. ვიქვი და ვფიქრობდი. უტყე თანდათან ცხადი და ვაკვივითლი ღღებოდა უტყალვარი: დიდეს მოწყნებლი საზე, მამის სინაუნდარკობი უფლილი და ბოლოს ქლასბატონი თამარი, რომელიც სულ ტაუტულად შეუტყახვებდა, და უნებურად ვაუტყმუშული ჩემი თამოყვარობა ისევ სინაუნთ აიხვს, თავზე სხანია წავიფარე და ავკვივინდი...

* * *

ათი წლის შემდგომ ისევ დიდხალს იმე ქალქში. დეიდასვილის კორწოლზე, მატარებელი ჩამოსეს ცხრა საათზე შევიდა სადგურში. ვაგინოდან ვაღმოვიდი და ქალქის ვასსველიისკენ ვაგვივარე. ვასსველად. საპარამენტარო წინ, მაღალი ქალი და პატარა ბიჭი ადგნობდა. ქალს ბიჭის ბელო ეტრა და ვაგინოდან ვაღმოსულ მტყავრებს ვაფოცოლებით ავიკრებოდა. დავინახე თუ არა ვიციანი, ის იყო. მაღალი ქუსლებოც იღვა, შავი კვედასწული და ნელიონის თიფირი ბლუზა ეტყა. თმა მოკლედ შეტყიმა.

ვულში ვაგწყნლა და საზე წამოვიტყინა. უხმოდ ჩაყადა დავაპირე. მაგარამ როგორღაც მის წინ ამოვხვნიდი და მოწყვებით ვუტყობარი:

— ვამარტობთა, ქალბატონო თამარი!

უხერხულად გამოიღმა.

— გამარჯობათ...

— ვერ მიცანით? — ღამაბუღლობისაგან ნერწყვი გადამცდა. თვალებზე თითქმის თეთრი რაღაც გადამფოხარა.

— ვერ გიცანით! — ისევ უხერხულად გამოიღმა, გვერდულად გამოშედა, დამაკვირდა (როგორც გაცვეთილის ასინის დროს იცოდა, ფანჯრისაიენ მიზარუნებულს თვალს რომ შემანწარებდა ხოლმე) და თავი გაიქნია... — „ისულ არ გამოცვლილას არც ნაოჭები გასჩენია უკებთან, თმაც კი არ შექადარავებია. იქნებ, იღებავს კიდევ!“

— შიზანართ, ვინ ბრძანდებით, ღმერთმანი, ვეღარ ვიხსენებ... — გვარის დასახელება რატომღაც სიკვდილზე უარესად ჩავთვალე. ვოდემი და ვყოყმანობდი, ვიდეკი და.. სახეზე ჩრდილმა გადაურხინა. უცებ შევიკრთი, ვაი თუ, უსაქმური გამუდმელი ვეგონე-მეთქი, და ვუთხარა:

— მე რეზო ვარ, ქალბატონო, რეზო მენადრიშვილი.

— აჰ, შენა ხარ, რეზო! — სიზმრიდან გამორყეულივით წამოიძახა, — როგორ გამოცვლილხარ, დეკაჟაცემულხარ! — ხელი მაგრად ჩამოშართვა, — ვერც კი გიცნობდი, ბავშუს გეფიცებდი, ვერ გიცნობდი...

ბიჭი თვალუბლაჟუტეილი გვაკვირდებოდა ხან მე და ხან დედამისს.

— ეს რა არის, უცნო გუგუღარადღი? — ორივეს გავვცინა.

— უმაღლესი ხომ დაამთავრე?

— დიახ.

— ახლა სად მუშაობ?

— ასპირანტურაში ვსწავლობ.

— უოჩა! — კმაყოფილებით დაიქნია თავი, — ქორწილზე ჩამოსხვიდე?

— დიახ.

ბიჭმა მოსვენება დაკარგა.

— წავიდეთ, დედა, იქით წავიდეთ, — წასასვლელად გაიწია ბიჭმა.

ქალბატონი თამარიც აქცარდა.

— მამას ეკლავება... აბა, კარგად იყავით, — გულწრფელად გამოიღმა, — დედა და მამა მშობიკოთხე პატოვისციხით, — მიიხრბა და ბიჭს გაჟევა. ბიჭმა თავი ასწია და ცხვირში წაიდულუნა.

— დედა, ვინ იყო ის კაცი?

ქალბატონმა თამარმა რაღაც უთხრა, მერტ თავი მოაბრუნა და ისევ გამოიღმა.

გვეურები სწრაფი ნაბიჯებით მიმავალ ჩემს მასწავლებელს და კმაყოფილი ვეჭირებდი: „აღმაინებს ალბათ აფინდებთ წარსულის ზოგიერთი დეტალი, ან ის დროს გამო მათთვის უცნო მზიზუნელობის ქარგავს და იცრცება, როგორც ბევრნი გვანარცხი პერანგი.. და, ო, რა კარგია, რომ იცრცება!“...

გენსუაჟონელი სასონელიაჟონი

გზაზე ორი მოდიან, სანდომიანი სახის მანდილოსანი და ახალგაზრდა ვაგი. ქალი ინტერესით იხედება ირველეო, ვეტკობა, ამ მხარეში პირველად არის. ვაგისთვის ეს მხარე წმინდურია და ნაცნობი. ვაგი ჩრდდება და უზურის საქონელს, რომელიც ყანას შეუვია.

— ალბათ, ისევ პატარა ნენიან მთაყვინდა ბავშვები.

— ვინ პატარა ნენიან?
— პარმენ ქათამის ეწვეს წლის გოგომ.

ქალი გაეჩრებულე უკურებს ვაგს.

— გოგონას ბებია უყვება ათასნაირ ამბებს, პატარა კი თავის ტალღეობრებს უამბობს მთხმენილს.

მზარებმა ფეხს აუჭქარეს. მალე თავს წაადგენე კაცის ძირას თავიფორილ გეგონბებებს, რომელთაც შუამი ჩაყვით პატარა „შენიანობრა“ და სულაბანული ისმენდენ „შუნიანიის წამებას“.

— გოგონი, ვინ გიამბო შენ ეს ამბავი? — შეკითხა მანდილოსანი.

— ნენიან უენიობის დანახვაზე ფეხზე წამოდგა და თავიზიანდა მოთუთ:

— ბებიგომ.

— კიდევ რა გიამბო? — მოეფრა ქალი.

— „ეფხოსტყობისანი“, „თამბაქო...“

— გოგონას ბებია, ეფხვე საშარაძე, განათლებული ქალია, — ჩაერა საუბარში ვაგი.

— კითხვა იგი? — მიუბრუნდა ქალი გოგონას.

— დიას?
— წურა?
— წურავ.

— ყოჩალი ყფოლხარ. აი, ეს გქონდეს ჩემგან სიხოვრად, — ქალმა ჭრელი ფანქარი მისცა.

მზარებები წაიდუნენ.

ბავშვებმა საქონელი ყანიდან გადმორგვეს და კვლავ ნენიან გარშემო მთოყრეს თავი.

სალამის, გზაზე რკინიგზის ფორმანი გამოყობილი მამაკაცი გამოჩნდა.

— მამა, მამა მოდის, — წამითხბას ნენიან და მიხევენ ვაგიცა.

სამი წლის იყო გოგონა, დედა რომ მოუკვდა. მას მერე ბებია და მამა ზრდდენენ, თავს ეშვებოდენენ. მამა ისე არ მოვიდოდა მონი, რომ ბავშვისათვის რაიმე არ მოგებნა. ბავშვს ყველაზე მეტად მამა უყვარდა. მამას რაღაც უციხო სუნი ახლდა ყოფილთვის. ერთ დღეს მამამ სამუშაოზე წაიყვანა, ორკულმავალი მისცა და ასეინდა. გოგონამ აქაც ის სუნი შეერბინი.

როდესაც მამა-შეილი ეზომი შევიდენენ, ნენიან თვალში მოქარა ბებიას და უციხო დიდას, რომლებიც ცაცხვის ძირას ისხდენენ.

— მამა, ეს ის დეიდაა, ფანქარი რომ მარტა.

მთავრე დღეს პირველი სექტემბერი იყო. ნენიან ბიამშეილი პირველად მიდიოდა სკოლაში.
— მეც მიიდა სკოლაში, — ატარდა პატარა „შენიანობრა“. ბავშვი ვერაფრით ვერ დაწყნარეს, საქმეში კვლავ უციხო დედა ჩაერა, გადაწყდა, ისიც წაყვინათ სკოლაში.

გოგონამ შეუთობა გამოიბინა სწავლაში, დამოკარა რკინიგზის სასწავლებლო და შესტაფონის საბრწველო-კონსტრუქტორ ტექნიკუმში შევიდა. ნენიან ობილტის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტის სტუდენტი გახდა, მაგრამ გულს სხვა პროფესიისკენ ეწეოდა. მან სამედიცინო ფაკულტეტი მიატოვა და პოლტეკნიკურ ინსტიტუტში ჩაირიცხა.

პირველი ლექცია ქიმიამი ჰქონდა. როდესაც აუდიტორიის კარი გაიღო და პროფესორი რუსუნან ნიკოლაძე შემვიდა, ნენიან იცინი კეთილი დედა, რომლებაც ლამაზი ფანქარი ატყა.

• • •

ბატონზე ჩამოდგარმა მატარებელმა მოიტანა ქიათურის მარგანეცი. იქვე დაუზავებიათ ღონბასის კოქსი, აჯამეთის კაცი და აფრილზე დამზადებული წიდა. ცოტა ხნის შემდეგ ეს ყოველივე ვერად მოხვდება ღუმელში. ქარხნის ღუმელების საცამურებიდან ამოვა ალისფერი კვამლი. შორიდან ისეთი შიამებულებდა შექმნება, ოთხის თქმეს წინაშე მოქმედი ვულკანი იყოს.

ქუჩაში შესტაფონელი რომ გაეჩრებოდა და ქეიბოთ, რა ბავშვს საამაყო, სიყვარულით გაედაღეს ფეროს. სწორედ ამ სიყვარულმა მოიყვანა აქ ნენილა ქაბაძე ინსტიტუტის დამაფრთხილთავე ინჟინრის დიპლომით მისულა ქალიშვილმა პირველად შუამდ დაიყო მუშობა მეორე საამქროში. თავდაბნეული შრომით მალე მოიქცია ქარხნის კოლექტივის ყურადღება და მალე უფროს მდინებელად გადაიყვანეს.

ხეგრამა სექტორულად შეხედ ამ ამბავს: რა ვეუთო, რომ ინჟინერია, საამქროში პრაქტიკული ცოდნა და გამოცდილება მთავარიო. ამ საამქროში საშუალო ნახშირბადიანი ფერმანგანუმი მიიღება, რომელიც გამოიყენება მალახარბისათვის ფოლადის მისაღებად და განვირეავდაც. ფოლადს ჩარხების დიდი რაოდენობით ახლავს ქანებალი, რომელიც ცედი მინარეგია. სწორედ ამ მინარეგის მისაცილებლად არის საჭირო საშუალო ნახშირბადიანი ფერმანგანუმი. ამას კი საბჭოთა კავშირში მხოლოდ შესტაფონის ფერმანგანობისა ქარხანას აწარება. ახალგადა ინჟინრისათვის, რომელსაც დიდი საწარმოო გამოცდილება არა ჰქონდა, ასეთი როული საქმის მინდობა მართლაც ძნელი იყო. მეგრამ ქარხნის ხელმძღვანელობას სჯეროდა, რომ ნენილაც გამამართლებდი იმედებს. ქალიშვილმა არა მარტო კარგად გაარსა თავი დავისრებულ მოვალეობას, არამედ შენადობის ხარისხის გუმჯობესებში თავისი წვლილიც შეიტანა. იმ ხანად საამქროს პროდუქცია არ იყო სრულყოფილი. შენადობაზე მეტე გოგირდი იყო. „რა იქნება, რომ მოვიბნდის საამქროში კაცმა რაციონალურად შეიცვალოს და გადადგმა“. — ფერმანგანო დიდას. ეს არჩი დიდხანს აწავლავდა. ბოლოს გამოვიდოდა სპეციალისტებს გაუიარა. მათ გადაწყვიტეს ჩაებარე-

მნიშვნელოვანი

ბინათ ცდა. შედეგმა სმოლოდინს გადაკატარა. მკვეთრად გაუკოტოხდა შენადნობის ხარისხი. ამან ჭარხანას დიდი ეგონომა მისცა. ნერინო-ლა კი ცვლის უფროსად დააწინაურეს.

ნერინოს გარდაცვლიდა და, რომელსაც კვები თავის გოგონა დარჩა. ნერინომ დადაწინაურდა დის-შვილისათვის დელობა გაეწია. პატარა მარინეს აკვანათ თვითრად გათქმებულ ღამეებში მარგაი ახალი ოთხი ინაღებოდა. ყველაზე ძნელი პერი-ოლი მის ცხოვრებაში სწორედ ის დრო იყო. ბავშვი ტირილავდა, ავადმყოფობდა. უკირად ქალს, თავს არ იზოვავდა, ბავშვმა მალე დაიწყო გამაყვება. ოთხნი უკვე იმნად მისი ფეხების ბავშვი და გაუთავებელი ტირინი. გაიხარა დეი-ნად, ცოტა თავისუფალი დრო მიეცა, საფუძვლი-ანად ჩაუვარდა აკვანათის მისულ აზრებს. ის უკვე მეორე სამაგისტრო უფროსის მოადგილე იყო.

ელტბერლიტური მანქანების მიღებისას სხან-რაში იყო ენადადგომი კომპანენტები, რომე-ლს ტექნიკურად უკმინდა. ერთი თავისთავად იწყებდა ლითონთა დამუშავს, რაც აუარესებლად შე-ნადნობის ხარისხს. ახალგაზრდა ინჟინრის წი-ნადღობით ამ პროცესიდან გამოიზარა კირი, რითაც გაუმჯობესდა ლითონის ხარისხი და გაი-ზარდა წარმადობა.

გადილდა დრო, პატარა იზრდებოდა, კლასიდან კლასში წარმატებით გადადიოდა, ნერინოსა გა-მოგონებების რიგები კი მატულობდა.

ერთხელე ჭარხანას მოსულისანავე მოქიანა აწ განსვენებული მეტალურგი მალე თავისუფალი და დიდხანს შეტარა. შემდეგ ორივენი ჩაუტ-დნენ საქმეს. მათ მთლიანად შესცვალეს ღუმელების ამონაგი, რითაც ღუმელების მუშაობის ხანგრძლი-ობა 15-20 დღის ნაცვლად 35-40 დღემდე გაი-ზარდა. ნერინოა ამით არ დაკმაყოფილდა და კვლავ ღუმელების მუშაობის გახანგრძლივებაზე ფიქრობდა. ამ დროს მარინე მთლიანის კონსერ-ვატორიაში სწავლობდა.

აკვირებულნი არი კი ასევეებდა ნერინოს. კიდევ ხანაჲდა და ანგარიზობდა. ერთ მშვენიერ დღეს მისი წინადღობით ღუმელების ელტბერლიტების დადგობის შეცვალეს და ღუმელების მუშაობის ხან-გრძლიობა უნდა დიდედ გაიზარდა. თუ წინათ, შეეუბებინან შეეუბებინად ღუმელი 1500 ტონა შენადნობის იძლეოდა, ახლა მისი წარმადობა 1800 ტონამდე გაიზარდა.

ოცზე მეტი რაციონალიზატორული წინადადე-ბის ავტორი, რესპუბლიკის დამსახურებული ინჟი-ნერი, ზესტაფონის ფეროშენადნობა ქარხნის მე-ორე სამაგისტრო უფროსი ნერინოა ქათამბის ახალ საკითხზე მუშაობს. იგი ეტება ჩამომსხმელი და-ნადგარების ტექნიკურ სრულყოფილ და დნობის ხანგრძლიობის შემცირებას. წარმოების გარდა მას კიდევ ბევრი საქმე აქვს. ის საქალაქო საბ-ების დეტატკადა და ხშირად ხვდება ამონგრე-ვებს. ზოგ მათგანს დახმარება ესაჭიროება და ნერინოა დახმარებაზე მუდამ მზად არის.

მას 1941 წლის ზაფხულში შევხვდი. ამერიკა-ნის ანგებში პური უკვე მუშაობდა იყო. მეტე-ხელები კი არ ჩტარობდნენ. სწორედ ეს უკლე-ვა დეუს ახალგაზრდა აგრონომს — იულია ნადირაძეს. მამინ იგი კასპის მტა-ის უნის აგ-რონომი იყო და მეტეხის ზონაში მუშაობდა.

მინდინომ გასულ იულიას დედა ეტყინა, — მკა ვერანდებოდა, თავიოკიდან მარცვლი სციო-და, ხლდაუნებზე კი არავინ ხანდა.

იგი ახალ სიღრმეში შევიდა, ნაბიჯით დაბ-ლოებით ერთი ცვდრატული მეტრი ფართობი მოზომა, ორივე მუხლზე დაიოტკა, მიწაზე დაბნე-ული სორლის მარცვლები აკრავდა, ხელსახოცივი გამოჰკრა და კიბეში ჩაიდო.

როცა ყინიდან გამოვიდა, შენიშნა, მანქანა მი-დიოდა. „იპოვისი“ რვეე ახლოს გაჩერდა. მანქა-ნიდან კოლმეურნობის თავმჯდომარე სიმონ ბო-გველი გადმუხრდა. თავმჯდომარე იცნო ქალიშვი-ლი წინადილო, რაიონში გამართული თათბირის შემდეგ, გააცნო მტა-ის დირექტორმა, თანაც უთხ-რა, ეს აგრონომი თვეებს კოლმეურნობის მიზა-ნებზედღობო.

— გამარჯობათ, ქალიშვილო, — მიესალმა ტებილად სიმონი.

— გამარჯობათ, პატრონეებო სიმონ, — მო-ტყვებდა უპასუხად იულია.

— გვიჩინება მკა, არა...?

ქალიშვილს გაუკვირდა, თავმჯდომარე სწო-რედ ის უთხრა, რაც თვითონ უნდა ეთქვა მის-თვის, თავმჯდომარესაც იგივე აუხებდა. ომში წა-ვიდნენ ურისმომავანი ვაჟყავები. ვისაც მკლავის და მუხლის ძალა ჰქონდა, მინ რა გააჩერებდა! სოფელი მიხეცვლები და ქალების ანაზარა დარჩა.

საქმე კი ისევ გამოუღვევლი იყო. სიმინდის და შაქრის ჭარხალს გათიხნა და მიწავე უნდოდა, და-ნიანებზე წაშლიდა. ახლა მკაც დაიწყო.

— ამ საღამოს კრება მაქვს მიწვეული. მიიღო სოფელი ფეხზე უნდა დაეგვიყინო. ერთი კომპაი-თი ფონს ვერ გავაღო. ვისაც ნაშტისა და ცე-ლის ხმრება შეუძლია, აქ უნდა გამოვიყვანო, ერთიანი ძალით უნდა შევეუბოთო.

იულიას მიეწინა თავმჯდომარე, კეთილი ადა-მიანი ხანდა.

ცა ვარსკვლავებით იყო მოჭვდილი, როცა კოლ-მეურნობაში კრება დაიწყო. სიმონ ბოგველი კოლმეურნებს მოკლედ განუხარტა კრების მიზა-ნი.

— ყანები მოსამკლავია, აოვბა კი გვიანდობა. ვი-საც კი ცვლის, ნაშტისა და საპიობის ხმრება შეუძლია, ამერიანზე უნდა გამოვიდეს. თუ ასე არ მივიტყობი, წლის მისავალი ხელიდან წაგვი-ბა.

— როდის იყო, რომ ქალები ყანას მკიდნენ, — დაიბნია ხელდაც.

— ოთხი, — უპასუხა თავმჯდომარემ, — არ უყვიათ, მარამ ახლა უნდა მოქან. თუ გაივრდა გუონის ტრასაც უნდა მოქალიხდო ხელი. ვაჟყავები ბრძობის ცეკვზე არიან, მამ ვინ ვაგვიყვებო საქ-მეს, თუ ჩვენ თვითონ არ მიხეცვდნენ მინდინო!

— სწორად, ჩვენ თვითონ უნდა მოვქაოთ, — იქსეს ერთხმად ქალებმა და კაცებმა.

— ამანაგებო, — დაიწყო დიდად ისევ თავ-მჯდომარემ, — აი ახალი აგრონომი გამოვიტე-ზანეს, მასაც ვაქოვეყნებთ ერთი-ორი სიტყვა.

იულიამ კიბიდან მტრისასოცი ამიოლო და მარჯვენა ხელით ცვლიდა საწიკა.

— თუ მკა დროზე არ დავიწყებ, ნანავარე-გი მეტ მოსავალს დავკარგებო. პური მუშაო-ულია ყოველდღე იზრდება დანაკარგი. აი ამ ხელ-სახოცივი გემორელი ერთი მუქა მარცალი მხოლოდ ერთ კვარატულ მეტრ ფართობზე აკ-ტირებე ქექტატული კი 10 ასასი კვარატული მეტრია. გამოდის რომ 10 ასასი მუქა ხორბალი უკვე გვეკარგება. აბა, ინგარიშე, ეს რადინი კილოგრამი იქნება. მერე ვის აკლებდა იგი?

— ჩვენ, სახელმწიფოს, ფორტს, — ეს სიტყ-ვეები მღვდლებით წამობისა კოლმეურნე ტერე-ზა ოდიშოვიძემ, როდის მუხლზე უკვე ფურ-ტზე იყო წასული. მისმა დამაჯერებელმა ხმა დუმილი გააშთა დარჩაზში.

ფეხზე წამოდგა ღრმა მოხუცი ივანე გვეულამ-ვილი.

— მარტალე კოლია ჭირანაულის დააკარგა, — თქვა მან, — შეიღებო, უნდა გავიდე ანუ-რიანზე. ჩვენი საქმე თუ ჩვენი არ გადავიდებ, სხვა ვინ გავიყვებოთ! ამამად დაღვასი ნაწლები.

მოხუცის შემდეგ სიტყვა აღარცხი მოუთხოვია. ყველაფერი ნაილიყო. კირიბაზე მიიღო სო-ფელი ფეხზე დადგა. ურების ტირილმა და მან-ქანების ხმრება დარღვიო დილის მუედრობა. მალაშვილების უნინად პატრატალიშვილების უნამადე გაიგომა ქარავანი. მეტებულები კვრნა-კის ქედის ძირში შეხედნენ განთიადს... ოთხასამე-დე მკვამბა პურის ყანას შეუტია. კომპანიე აგუაუნდა. ვიდრე მუქმ წამოიწყებრა, მინდირი ცტარივით გადასაბნა. წარწეულად მინს ხელუ-ლები და სამუელები გამარჯვლდნენ.

გადაწყვიტა, 24 წლის შემდეგ კვლავ მენასა იულია ნადირაძე რაიონში მოიხტეს, ახლა კას-პის კოლმეურნობის მოვარე აგრონომად მუშა-ობსო. თოტარდები გაივარა და ნაწარების გენა-ხებისასვე შევეყვი. ნაწარების გენასების თა-ვი, არსენს გამოქაბულის დაყოფაზე, რუს

გულენი — „ბაში-აჩიკი“

ქეთევან შაქარაშვილი

ლბინი იყო ველისციხეში, გაბრიელ ბოჭორი-შვილის ოჯახში. სადღევრეტლოს ამბობდა გამოჩენილი კომპოზიტორი კოტე ფოტეფრაშვილი, გაბრიელის მეუღლის — ცვილიას მმა. გაბრიელმა „მრავალგამიერი“ წამოიწყო. მას ხშირი შეუწყეს კოტე ფოტეფრაშვილმა და მისმა მეუღლემ ალექსანდრამ. კოტემ ღისწილებს სთხოვა, იმღერეთო. მოსწავლე ქეთიონმ წკრაილა ხმით „სულყო“ წამოიწყო, მას კოტეს ქალიშვილები ნათელა და ელენე აჰყვნენ.

ლბინის სუფრას რეჟისორი სოსო მებურთვილი ესწრებოდა. ოვი ველისციხის თეატრში პიესა „განაშენს“ აზაიდებდა დასაღმებლად. მან ქეთიონის მსახიობური ნიჭი შენიშნა და კომკავშირულ გოგონას რილი შეთავაზა პიესაში. კ. ფოტეფრაშვილის დახმარებით ქეთევანის მამა დაიყოლია. ქეთევანმა ბრწყინვალედ დასძლია რილი და მალე პატარა მსახიობმა სახელი გაითქვა ველისციხეში.

გაბრიელ ბოჭორიშვილი ხატავდა. მისი ნახატების ალბომი ბევრს მოწონდა. პატარა ქეთიონც ნაირნაირი ფერებითა და „საკუთარი სტილით“ ფეხბრბობდა მამას, ფაქიზი ფანტაზიით ხატავდა.

ასლობლების რჩევით ქეთევანი სამხატვრო ტექნიკუმში შედის. შემდეგ კი სწავლის სამხატვრო აკადემიაში განაგრძობს და გატაცებით მონაწილეობს სამხატვრო აკადემიის დრამატულ წრეში. ქეთევანმა აქაც პოპულარული მსახიობის სახელი დაიმსახურა.

1940 წელს სამხატვრო აკადემიის დრამაწრე რესპუბლიკურ დიალოგიტრამაზე წარსდა. პიესაში — „საუშმის ბრალია“ — ქეთევანიც მონაწილეობდა. ფიგურს სპექტაკლი მოიწონა, შეაქტეს ქეთევანი. ამის შემდეგ ქეთევანმა გადადიო ტილი, პალიტრა, ფუნჯი და ქართული თეატრის სცენაზე დაიწყო საინტერესო სცენური სახეების ხატვა. 1941-44 წლებში მას თელავის თეატრში ეჭედავო, ქეთევანის სადებიუტო როლი ლუისა იყო შილერის „ფერიაზა და სიციველში“. (დადგმა ვ. ჩელიძისაბრუნისა). მაყურებელმა ნახა გრაციოზული, ღირსშით აღსაცხე, უმანყო და მოსიცივერულე ლუისა. დიდ წარმატება სცდა ქეთევანის რუსუდმასაც (მ. ჯაფარიძის „ფამოაბერის ასული“). თელავის მაყურებელმა შეიცვარა ქეთევანის მიერ განსახიერებელი ასამით (კლდიაშვილის „ირმის ხევი“), ელასიბი (გოუს და დოუსის „ღრმა ფსევები“), ძიძია („ხევისბერი გომა“).

ორი სეზონი (1944-46 წლები) იმუშავა ქ. ბოჭორიშვილმა მხარაბის თეატრში, სადაც მანვე ნ. მაღაშონისთან ერთად მხატვრულად განაწორმა „ფამოაბერის ასული“ და „ირმის ხევი“.

ქეთევანი ხშირად მონაწილეობდა სამხედრო ჰოსპიტლებისათვის გამართულ კონცერტში, რისთვისაც 1945 წელს მთავრობის ჯილდო დაიმსახურა.

გაიანე — „ჩაძირული კვები“

პაულენა-

1949 წელს ცნობილი ქართველი რეჟისორი ვასილ ვუციტიანილი ქეთევან ბოჭორიშვილის გორის თეატრის დასში იწვევს. ცნობილმა ხელოვანმა დადგა მუქურუი ხელი ნიჭიერი მსახიობის ზრდის და ქეთევანიც სწორედ ამ თეატრში გვევლინება დასრულებულ, მოწონებულ ოსტატად. ამ პერიოდს ქეთევანის მის მიერ შექმნილი სახეები: ლენა (სურვილის აწვევად ქუჩა), გაიანე (მისაზვიელის „ჩამიწეული ქვები“), მარგარიტა (შირვან-ზადეს „პატოსინება“), თამარი (გ. ქეღაზიანის „თქმულება დიად მფობრობასზე“), სუნანა (ზიარაშვილის „ფიგაროს ქორწინება“) და სხვები.

1960 წელს თბილისელმა მათურებელმა იოსებ გორის თეატრის სამეტრაჟო — ხაბოლსკიას „პანი დულსკიას მორალი“ (დადგმა გ. ბარამაშვილის), სადაც ქეთევანი ჰქვიათ უნაკლო ასრულებდა. ბოჭორიშვილის ჰქვია უნაკლო სახე. მსახიობს სცენაზე შემოიჭრს ბავშვური სიციქვე, სიხარული, მათურებელი მოწვევს ხედება, თუ როგორ ყალბდება ბავშვსაგან მეთერ პანი დულსკიაი, აღტაცებას იწვევს მისი აზარტული ცეცხა და დედისეული მანერობა.

გორის თეატრმა დადგა ნ. დუმეაშის და გ. ლორთქიფანიძის პოპულარული პიესა „მე ვეხედვ მუხს“, სადაც ბოჭორიშვილმა მშვენიერად განასახიერა უპრეტენზიო მშრომელი ქალის — ქეთოს სახე.

არ შეიძლება გვერდი აუვართ ენთ შესანიშნავ სახეს — ანიკას (რანეტის კრანახანული შეილი). წარმოდგენას თეატრების საცემორო დათვალეობების თურის წევრები ესწრებოდნენ. ერნა „ტეატრით“ თანამშრომელმა ნ. კრიშვიამ განასაუბრებელი შედეგი ანიკა და საყაროდ განაცხადა: „სწორედგა გაზარტებული ანიკას როლი,

მსახიობი თავმჯავებულად და საინტერესოდ გადმოგვყვას შინაგან განცდათა ტიღიღის. მე ვიღვას არ ვამორბდებ ანიკას უტკბესო სცენებშიც და გაიყვებოლ დაგერი, რომ აქ, ესტონეთიდან ასე შორს, ვხედავდებ ნამდვილ ესტონელს“.

ქეთევანი შესანიშნავად თამაშობს გ. გახეციერის პიესაში „მრიალებენ ვერბები“ (დადგმა ლილი იოსელიანის). როდესაც სიყვარულის ილუზიები შეპყრობილი ბაბილია ფხიზრდება და სასწრაფოეული წამობიძებს: „უნდა წავეიდ გენაცვლებ, უნდა ვიარო თბილისის ქუჩებში“, აქ ქეთევან ბოჭორიშვილი ისევე უზაბალოა და ბუნებრივი, რომ მათურებელი ტემის გრიალით ავიღებს მსახიობს.

მიუხედავად დიდი წარმატებისა, ქეთევან ბოჭორიშვილი არასოდეს მისცემია თვითმაცყოფილებას, არ შეუწყვეტია ძიება, ამტოვმაცვა, რომ მის რეპერტუარში ნაირფეროფიან სახეები განჩნდა. მსახიობს გააჩნია სცენური დამაჯერებლობა, სასამოწონო ხმა, მოხდენილი გარკვნობა, დრამატურის ჩანაფიქრის გაუწრფელად გადმოცემის უნარი.

სამომავლით მინდა გავაცნოთ ქეთევან ბოჭორიშვილის მიერ მშატერულად გაფორმებული სპეტაკალი — გ. ვიტლინერის „ვარსკვლავიდან ჩამოსული კაცი“. ამ პიესაში ქეთევანი გარდა იმისა, რომ ერთთერ მთავარ როლს ასრულებს, აქვე, ნაირსახიფნად, პოეტური განცდილი ანსახიფრებს ექვს პერსონაჟს, ექვს სარულიად სხვადასხვა სიხართის ქალს. ესენი არიან: ემა, ეკატებინე, პერტრედა, პაულინა, უმერტო, ვენი. რამდენიმე მეგობერი მსახიობი და ტანსაცმლის სწრაფო შეყვლით მსახიობის ჩრწინეაღე გარდასახებას აღწევს.

აი, ჩვენს თვალწინაა ობადახდილი, მტკიცე სიათის გოგონა ემა ფიშერი; მეთერ სურათში უკვე პანს კივიდის ყოფილი ცოლი ეკატებინე — ბრალმდებელი; შემდეგ მღვდელის მოხალე პერტრედა, ჩიფიფა; გამორეკული; მომდევნო სურათში მსახიობი თვილი თათის ქალური მშვენიებით წარმოგვიდგება, ესაა ახალგაზრდა, სიცოცხლითი სახე, კანაბეს მოცეცხვე პაულინა, მეექვსე სურათში ქეთევანი გვევლინება ატრაქციონის მესატრინე უმერტოს როლი, მისი ჩახლუჩილი ხმა, მაცერი მოძრაობა სრულ შობაბედილებას იძლევა ლეის მორწმუნე — დესამბელი ზიუნუნებისა; ამ სურათში (თითქმის იმ წუთშივე) ქეთევანი ატრაქციონში მონაწილე ვენის ასრულებს; ქეთევანი გაუწრფელად გადმოგვყვას ვენის სულიერ ტანჯვას აღსარებისას, როდესაც მისი მიზეზითი საყვარელი აღამინი დაღუბამდე მივიდა. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ქეთევან ბოჭორიშვილი ამ სპეტაკლის მშატარაცაა.

დიდი სახელი მოიპოვა ქართულმა ფილმმა — „ვარისკისის მამა“. ამ ფილმში ქეთევან ბოჭორიშვილი მთავარი გმირის გიორგი მხარსამიშვილის მეუღლეს ანსახიფრებს, იგი ღირსეული პარტიზონობის უწყვეტ სახეყვანთქმულ მღვდოფანს, სსრკ სახალხო არტისტის სერგო ზაქარიძეს. ამგვამად ქეთევან ბოჭორიშვილი, რომელიც შემოქმედებითი აღმავლობის პერიოდშია, თავის საყვარელ გორის თეატრის კოლექტივთან ერთად ზეიმობს ამ თეატრის დაარსების 100 წლისთავს.

ანა ფალიაშვილი

ემა ფიშერი

უმერტო

პერტრედა

ეკატებინე

გადაღმა, თალხებში გამოწობილი ქალი შევნიშნე. იგი ცემენტით მოპირფარებულ რეზერვუართან იდგა და შაბიანის ხსნარის ხარისხს ამოწმებდა.

— ვანო, კირი აკლია, დაუმატე, — უთხრა თალხებთან ქალმა ერთ-ერთ კოლმურენს. მეგნასხს თითქოს შერცხვა, ეს როგორ მომივიდაო და მომინანქრებულ ვედროში ჩაუჭრა კირი

ცლით იესება. იულის ბიოგრაფიამ ჩაიწერა ახალი ფურცელი იგი ოჯახს მოეგოდა, გათხოვდა და კასპში დასახლდა. ზედნიერებით ათსო მისი ბიან. მაგრამ ადამიანი ცხოვრებში მწუხარებასაც განიდიხს. ამ სამი წინათ შეუღლე დაკარგა...

აგრინომი ერთ-ერთი მთავარი ფიგურაა სოფელში. თანამედროვე პირობებში კიდევ უფრო

თავზე არ მითრას. სადამოებით, დიდ ვერხვას ძირას, ზედან ნახავთ კოლმურენებს, გახსარდულ რევი მისელა, მომიკითხეს და მოვიკითხე.

— ნაყრისგორის სოფლებში, — წამოიჭრა ერთმა მოზაბმა — თავველა დაქმნულიყო. ყოველ წელსაც ამ მიწებს სიტყვებუ, ვერხვის მიმართულებით სხადენენ. ითქმებოდა პური, მაგრამ ძალზე ნაკლები მოსავალი მოდიოდა. ან როგორ უნდა მოსულიყო უხვი მოსავალი, როცა წყალი ხრამადა. ნიადაგი და თსლი ირცხებოდა და ჯეჯილიც მუდამ თხლად ამოდიოდა. ბევრი აგრინომი მუშაობდა ჩვენთან, მაგრამ ამისათვის არავის არ მიუქცევია ყურადღება. იულიამ კი დიდი დაკვირება გამოიჩინა შარშან სოფლებში სივანეზე მოახვევინა. ხნულად ირინად დაკავდინა და ნიადაგი ნორმატრად მორჩყო. არც შედეგმა დააკეთა. კაი ჭირანხელი მოიღა.

— ეს რა არის, მე უკეთეს გეტყვი, — წამოიჭრა მეგნასხე ჯუნა გზირიშვილმა. — როცა აზურიაზე ვაზის ჩაყრა დაპირეს, ბევრი წინააღმდეგი იყო, რა საყენებ ადელი იქ არისო. ჩვენი აგრინომი დაგეგმობით ამბობდა, ნამდვილი სანახევნი ნიადაგიაო. სხვები კი გაიძახოდნენ: თუ ჩვენს წინაპრებს არასოდეს გაუშენებიათ ვაზი, ჩვენ უნდად უნდა გაგაშენოთ, განა შამაპაბებს რაკვთ არ იყიდნენ, ის ხიხინებდაო!

აგრინომი უმჯობესდა ყველას, ნიადაგი მემოწმებულაო, მაგრამ ვერავინ დააჯერა. მაშინ წამოღდა მალალი სანდრა და სიტყვა მოითხოვა. ყველას ეგონა, ისიც აგრინომის წინააღმდეგო აზრს გამოისიტყვებდა, მაგრამ მოტყუდნენ:

— ახლა გაიბახოს, რომ აზურიაზე ჩვენს მამა-პაპას ვერხას არა ჭქონიათ. რა იციოთ, რომ არა ჭქონიათ? მა, ვინ ჩაყრა თელის მიწებში ოკეიანი ქვევრები?

— ეს რაღა მოიგონა სანდრაჲ, — დაიძახეს აქეთ-იქიან,

— ამ რამდენიმე წლის წინათ, აზურიაზე ყანას ვრწყობდა, — განაჯობდა სანდრაჲ, — პირი რაკვსსოეო სანაკადლოდან მიწებზე წყალს და თელის ქვეშ წამოიჭრე. ჩამინებოდა, როცა გაგიღვიძე, უკვე ირინავდი იყო. მაშინვე წამოვიგდე, ბარო მოვიმარჯვე და წყალს დავეუწეებინა. ვთქოქო, ბოლოში გაგიღოდა-მეთო, მაგრამ გავიცდი. ორთაში მეტრის თით მაშა იყო მრალი იყო, წყალი კი ისევ დიოდა. გაკეპნებელი მივეყვი წყალს ღინებას და შევჭრიდი იქ, სადაც წყალი იყარებოდა. გაგიფიქრე, განა რა ღრუღლია იმეთო, რომ ახდენი წყალი დიდობა-მეთო. ბართი ამოვიღე ხელაკი, გათხარე, გათხარე და პირმოტებითი უსანდრაჲო ქვევრი დავინახე. მივიღე წყალი ზენ ჩაიღოდა. აჰი, სხვებზე იპორენს აზურიაზე მეტს ღროს ქვევრები!

სანდრაჲს ნამშობმა ყველას ფარხმალი დააჯერტინა. იულიას წინააღმდეგს გაყვო.

— ახლა ჩემო კარგო, აზურიაზე ისეთი ვენახები გვაქვს, რომ მტრის თვალს არ ენახება, — დაძმირა ჯუნანამაზობი.

შალვა შამდლავაძელი

ჩაყრა, წყალი დასახა და საერთო მორიკა, შემდეგ მორე ვედროში გადაწერა და საკმერში გატარებული კირის რძე შაბიანის ხსნარის რეზერვუარში ჩაასხა.

თალხებიანი ქალი ახლა ქვემოთ დაუცვა.

თითქოს სადაღე მენახა იგი, რუზე გადებულ ხილზე გავედი და შაბიანის რეზერვუართან მოფუსფუსე მეგნასხს მისი ვინაობა გითხე.

— ჩვენი მთავარი აგრინომია, იულია ნადირაჲ.

მეც თავვე დავეფი, იულიას გამოვემცნაურე. დიმილმა გადაგახა სახეურე.

მივანზე, მაღალი კაკალი რომ დგას, იმის ქვეშ, გრძელ მორზე ჩამოხსებდით. ჩვენს შორის ხილზე გავედი და შაბიანის რეზერვუართან მოფუსფუსე მეგნასხს მისი ვინაობა გითხე.

იულიას მტებით გაუხსენე...

— იმ დღეს აქეთ, — მოხსნა მან, — ბევრმა წყალმა ჩაიარა... ომი გათავდა. გამარჯვებული ვაკაკები მინ დაბრუნდნენ. შინმოუსვლელთა სადღეღმელოები დაილია...

მართლაც, რომ ბევრმა წყალმა ჩაიარა.

იულია იმუშავა თსლის კონტროლის რაიო-ნული ლაბორატორიის გამგედ, სოფლის მეურნეობის საწარმოო სამმართველოს მთავარ აგრინომად. მიენიჭა რესპუბლიკის დამსახურებული აგრინომის წოდება.

ადამიანის ბიოგრაფია ყოველთვის ახალი ფურ-

გაიზარდა მისი როლი. წარმატებით ნერგავს იულია ნიადაგის განოფიერების პროგრესულ მეთოდებს. ქიმიზაციისა და მექანიზაციის შესაბამისად ტარებს აგროტექნიკურ ღონისძიებთა კომპლექსს, ამკვიდრებს მარცვლს უხვმოსავლიან ჯიშებს, აშენებს ახალ ზეგრებსა, დიდი ყურადღებით ეკიდება ბოსტნულის მოყვანას.

— ახლა, ჩვენ თვითონ ვეგვივინა ჩვენს მუშაობას, — თქვა იულიამ, — წილს ყველაზე მეტი ფაქტობი იმ კულტურებს დავუთმეო, რომლებიც უხე მისაჯალსა და დიდ ფულად შემოსავალს გააძლეს.

ჩვენი საუბრის დროს კოლმურენობის თავმჯდომარე იულია შალვაძეშვილი მოგვაპოვოდა. სანდრატყობდა ლაპარაკობს იგი, უხარია, რომ პარტიამ და მოაგრინომამ ესოდენ დიდი ზრუნვა გამოიჩინა კოლმურენობისხაში, ჩამაწერა გრძელვადიანი და მოყვავიანი სესებები, ფართო ვასაჲები მისცა მათ ინიციატივას, გახარდა მარცვლეულის, რძისა და ხორცის შესახებ ფაქტები. როცა იულიას შესახებ ჩამოვეუდეს სიტყვა, თავმჯდომარემ აღტაცებით თქვა, ჩვენი იულია დიდ ააქებს აკეთებო.

ბევრი ნაცნობი გუთნის დედა, მწყემსი, მუყანახე და მებაღე მყავს კასპში. სადღამის, როცა იულიამ შინისაკენ გასწია, მე მათემ ვაგეშურე მიწოდო ისეთი რამ გამეცო, რაც იულიამ თავი

შახვარია ყახიძისა და "ვეფხისტყაოსანი"

საქართველოს
რევოლუციური

საქართველოში ცოტა თუ იქნება ისეთი ადამიანი, რომელსაც არ გაუგონია მარჯარი უორდრობის სახელი, სახელი ადამიანისა, რომელსაც „ძილშიაც არ ეძინა ჩვენი ქვეყნის უბედურებით ევლადიციანებულსა“, რომელსაც სტაალია საქართველოს სატყეარი და ხარობა მისი სხეულით. მარჯარი შირაღ ამბობდა, „საქართველო ჩემი მეორე სამშობლოა“, და საქმიითაც არა ენდობა დაუშვტიცივბია თავისი ერთგულება ქართველი ხალხის მიმართ.

მარჯარი უორდრობი დიდად განათლებული ინგლისელი არისტოკრატის ოჯახში დაიბადა და იქვე მიიღო ღრმა და მრავალმხრივი განათლება. ის თავის ვაჟად აღზარდა კტეპ უესი ენას, და როგორც მშობლიური, ისე მსოფლიო ლიტერატურის საუკეთესო მკვლევარ ითვლებოდა ვაჭარბაში გოგონას საკმაოდ კარგად იყო გათვითნებობრებული ევრონიკიასა და პოლიტიკაშიც.

თერაპეტი წლისა იყო მარჯარი, როდესაც მისმა ძმამ, ცნობილმა დიპლომატმა და საზოგადო მოღვაწემ ოლივერ უორდრობმა საქართველოში დაინტერესდა იგი. ამ ზღაპრულმა კტეყანამ, როგორც თვითონ მარჯარი ამბობდა, მიღწედა გაიტაცა, რომ არ შეუშინდა სიმღველებს ქართული საზარბათა და ფრანგი მეცნიერისა მარი შურისეს მიერ გამოქვეყნული ქართული ენის განამატება დაიწყო ქართული ენის შესწავლა. თავისი მასალათკორი რეზილი ნიჭისა და ვასილიარი გულმოდგინების წყალობით გაწეოდა ისე საფუძვლიანად დაფიქრებულ ქართულ ენას, რომ თავისი ცხოვრების მიწნად დაიანება ქართული პოეზიის შევსებას — შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანი“ ინგლისურ ენაზე თარგმნა. თარგმანზე მუშაობა მან 1891 წელს დაიწყო და სიკვდილამდე არ შეუწყვეტია. უორდრობისთვის თარგმანი შიარგმნელის სიკვდილის შემდეგ, 1912 წელს, მისმა ძმამ ოლივერმა გამოქვეყნა ისე, როგორც შიარგმნელობა დაფიქრებია — ცალკეულ სტროფათა ზუსტი შინაარსის სახით.

თითქმის თერაპეტი წელი იმუშავა ლ. უორდრობმა „ვეფხისტყაოსნის“ ინგლისურ თარგმანზე და ვარაუდობდა, კიდევ ასე წელი ეტყევა მასზე. თუ რა კოლმასალური შრომა გაწეა შიარგმნელმა, მოწეობის თუდმაც ის ფაქტი, რომ მას არა ერთმდე გადაგუშევათა თავისი თარგმანი. მარჯარი უორდრობი მკაცრი და მომთხოფი იყო საკუთარი თავის მიმართ, ის არასოდეს ეკამოფილდებოდა მიღწეულით. ყოველი ახალი მასალის გაეცნობისას, ისევე და ისევე უბრუნდებოდა მის მიერ თარგმნილ თავებს, ზეჟედა და აპწერებდა მათ. მარჯარი უორდრობის მიერ გაწეულ უდიდეს შრომაზე მტყველებს ცნობილი ქართველი მეწერისა და საზოგადო მოღვაწის ანანასტასი თუნიანიშვილი-წერბაძის მიმართ გამოგზავნილი მისი პარათია. ამ წერილიში შიარგმნელი თავის ქართველ მეგობრას ატყობინებს: „ვეფხისტყაოსანი“ კიდევ დასაწყისიდან გადავიარგმენე, ამისთვის, რომ ჩემი პირველი თარგმანი არ მოწეონდა. მე ახლა ნაწეარება ვაკეთებ და სურვილი მაქვს, რომ ვახაზუფულის წინააზ დაქსაზულად მე მხოლოდ კვიბი (ე. ი. უშიფარი. ლ. თ.) თარგმანი იქნება და დიდი შრომა და მოთმინება უნდა წერეთ ნაწამ გამოქვეყნებას“.

სწორედ იმის გამო, რომ მარჯარი ასეთ დიდ პასუხისმგებლობას გრწობდა, თარგმნა ამ სახით არასოდეს არ გამოქვეყნებდა, ვინაიდან თავისი მუშაობის პირველ საღებურად ითვლიდა მას. ამ გაბრბეობის მუხებდავად, მი-

სმა თარგმანმა დიდი წვლილი შეიტანა მე-19 საუკუნეში უცხოელ მეცნიერთა შორე ქართული მეწერლობითა და, კერძოდ, ვეფხისტყაოსნით და ინტერესების საკმეში. ეს თარგმანი დიდ მნიშვნელობას ინარჩუნებს დღემდე, რადგანდაც ვერ ზელო არ გვაქვს პოემის ინგლისური პოეტური თარგმანი.

„ვეფხისტყაოსნის“ თარგმანზე მუშაობა მეტად ძნელ პირობებში უნდებოდა მარჯარის, თუ ერთის შორე, მისი თარგმნის წარმატებისათვის გადაწყვეტილი მნიშვნელობა ჰქონდა შიარგმნელის მიერ გველი ქართული ენის საფუძვლიან ცოდნას, მეორეს შორე, მარჯარის აბრბეობა და რუსთაველოგიის განვათარების დაბალი დონე.

„ვეფხისტყაოსნის“ ქართული ტტექსტისა და თარგმნის ურთობრმედარბებით შესწავლიდან ირკვევა, რომ შიარგმნელი კრიტიკულად სწავლობს პოემის სხვადასხვა გამოცემას, ვინცის თვალით წონის ყოველი ბუნდოვანი სიტყვისა და პასაჟის მიღწევის ინტერპრტაციას და, არც თუ იან იმეგიათა შემუშევა, როდესაც ის თავის საკუთარ წყაიბუნებებს გვთავაზობს.

შიარგმნელი დიდი სიფრთხილით ეკვდება ყოველ ქართულ სიტყვას, და, ძირითადად, სწორად ვადგმისკებს ღღენის შინაარსს, პარგმ, ბუნებრივია, თარგმანი უგვებდება ბეჭეტი ადგილი, სადაც რუსთაველის სზრა ანასწორადაა გატეხული.

უნდა აღვნიშნოთ, რომ მ უორდრობი კარგად ახრბეებს თავი ვართვას რუსთაველის სიტყვებში პოეზიის, ერთ-ერთ ურთულეს პოეტურ ხერხს და თითქმის ყველამ სწორად შიფრავს მათ.

ფაქტორი პოეტური ადლით დაჯილდოვებულ მარჯარის კარგად გადააქვს რუსთაველის მხატვრული მეტყველების სხვა დღმუხებტიც ინგლისურ თარგმანში ზებებებით შედარბების, ეპითეტებისა და პარაფრაზის პირდაპირ თარგმანს, ხოლო მეტაფორების ვადგმნისას შიარგმნელი სკლიოლოზი ან ტტექსტშივე ურთავს ამხსნელ სიტყვებს, რომ ინგლისელი მეიბთხიბისათვის ვაუგებარია არ დარბეს ეს თუ ის ადგილი.

როგორც ცნობილია, რუსთაველმა სახელი გაითქვა როგორც ბრწეულ სენტიმენტების ლაციონურად გამოხატვის ბრწევივალ ოსტატმა. აფორიზმთა განუზომელმა სირავლემ პოემაში შიარგმნელისათვის კიდევ უფრო მეტი სინდელი შექმნა. უნდა ითქვას, რომ რუსთაველის აფორიზმთა ერთი ნაწილი შიარგმნელს ლაციონურად ატებს ვადგმნისი, ხოლო მეორე ნაწილი მოკლებულია პოეტის მეტყველებისათვის დაბასისათებულ მიწელობას.

მარჯარი უორდრობი ცდილობს, რაც შეიძლება ახლოს იყოს „ვეფხისტყაოსნის“ დღდათანა და ნათლად და სახად ვადგმისკეს პოემის ცალკეულ სიტყვთა შინაარსი. მარჯარი განსაკუთრებით ამხეიბუნება ურადღებს სიტყვთა შერგმნის საკითხზე. მითვის ყოველ ქართულ სიტყვას შინაარსობრივად ზუსტი ინგლისური გვევაღუნტი შეესაბამება.

„ვეფხისტყაოსნის“ ინგლისურ თარგმანს, თუმცა ის სიტყვა-სიტყვით პროზით არის შესრულებული, ცხადად ეტყობა ფაქტორი პოეტის ხელი. იმ მხატვრულ ხერხებს შორის, რომელთაც მარჯარი უორდრობი შინაარსავს, განსაკუთრებული ადგილი უტარავს ინერაგისა. შიარგმნელმა კარგად იყის, რომ დროულად ნახარა ინერაგის ემოციურობასა და ზემოქმედებითი და-

ლას მატებს ნაწარმოებს. ინგლისურ თარგმანში ხშირად ვხვდებით განსაზღვრების, ვითარების, გარემოების, ქვემდებარისა და შემსწრლის ინერსიებს. მთარგმნელს აგრეთვე ხშირად წარმატებით გადააქვს რუსთაველის ალტერაცია.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მარჯარი უორდროპის თარგმანმა უსოვლ მეკლევარია და ლიტერატურის მკვლევარი დიდი ინტერესი გამოიწვია.

ინგლისელი პროფესორი უ. რ. მორგერი, რომელიც „ვეფხისტყაოსანს“ ჯერ კიდევ ხელნაწერებში გაეცნო, შემდეგ წერდა რუსთაველის შესახებ:

„ის პოეტი, რომელიც ერთნაბევაირი საუკუნით ადრე ცხოვრობდა დანტეზე, სამი საუკუნით ადრე არისტოტელზე, რომელმაც მხოლოდ ფანტასტიკური პოემა „Rolondo furioso“ შექმნა და, თითქმის ოთხი საუკუნით ადრე ტროკეატი ტახსოზე, რასაკვირველია, ისეთივე დიდებული პოეტი იყო, როგორც ეს იტალიის მწერალი არიან. ინგლისის ხალიტრატურ კრიტიკა შეიძლება და ღირსეულად დაფასებს თვით რუსთაველის ნიჭის ძალასაც და თქვენი ერის განაღლების ხარისხსაც იმ შორეულ ხანაში, რომელსაც ისტორიკოსები სახელად „შუასაუკუნეების ფერისის გონებრივი ციფრების წყვილია“ უწოდებენ. რუსთაველი დიდებულია, მცენებრება და მკოდნენი ღირსეულ მკაერს დასდებენ“.

მარჯარი უორდროპის თარგმანს დიდ შეფასებას აძლევდა ნ. ნარი რომელიც უ. უორდროპს წერდა: „რაც შეეხება „ვეფხისტყაოსანის“ ინტერესურ თარგმანს, შემიძლია დავამოწმო, რომ, საზოგადოდ სიზუსტის მიხედვით, ის საუკეთესო თარგმანია, ხოლო წერილმანები შეიძლება თინდათინოზი გაუწეოხდეს“.

„ვეფხისტყაოსანის“ ინგლისური თარგმანი ბერვისაფვის შთაგონების წყაროდაც კი იქცა. ცნობილია, რომ რუს პოეტს კ. ბალუმინს ამ თარგმანის წაკითხვის შემდეგ ადრეა სურველი რუსულ ენაზე შეეყვნა „ვეფხისტყაოსანი“.

უსაზღვროა მ. უორდროპის ღვაწლი ქართული კულტურის წინაშე. მან თავისი თარგმანებით („ქართული ხალხური ზღაპრები“, „წმ. ნინოს ცხოვრება“, ილია ჭავჭავაძის „განდელი“ და „მეზაფრის წერილები“) ერთერთმა პირველთაგანმა ჩაუყარა საფუძველი ინგლისურ-ქართული ლიტერატურული ურთიერთობის საქმეს და ჩვენი ერის მიმართ თავისი გულწრფელი სიყვარულით სამარადისოდ დაიწყვიდრა ადგილი ქართული ხალხის სათაყვანებელ ადამიანთა შორის.

ლილია თამთაყვირილი,
ფოლოლოგორ მეცნიერებათა კანდიდატი.

ზულფია

ქ. ი. ს. ი. ს. ი.

„ჩვენი ბუღბუღი“—ასე ეძახიან მას უზბეკეთში. და მართლაც პოეტი ქალი ზულფია ტოლოა შორის გამოირჩევა თავისი თბილი, ტკბილი პოეტური ხმით.

32 წლის წინ გაიცნო და შეიყვარა იგი უზბეკეთის მკითხველმა. შემდეგ მოყვარულთა და პატივისმცემელთა წრე გაფართოვდა და ბოლოს სამჭოთა კავშირის ფარგლებსაც გასცდა...

დღეს კი... ვინ არ იცნობს უზბეკეთის ბუღბუღს? მავრამ იგი განა მარტო ტკიბილხმოვანი მოლექსეა!— ზულფია ისრიალივთა უზბეკეთის გამოჩენილი საზოგადო მოღვაწეა, რესპუბლიკის ქალთა ჟურნალის „ხოტინი კიზილარის“ რედაქტორი.

ამჟამად ზულფიას 50 წელი შეუსრულდა და მშობელმა ხალხმა სიყვარულთა და მადლიერებით აღნიშნა პოეტი ქალის დაბადების დღე.

ჟურნალ „საქართველოს ქალის“ რედაქცია სიყვარულით ულოცავს იუბილარს ამ ღირსშესანიშნავ თარიღს და უსურვებს ხანგრძლივ, სიხარულითა და შემოქმედებითი წარმატებებით სავსე სიცოცხლეს.

ვინა თქვა, თითქოს გზა მძიმე მდევდა,
და ნაადრევად შეფერქმენ ხედაც?
ვინა თქვა, თითქოს დამტოვა სატრფომი,
კვლავ ჩემთან არის ანა ვარ მარტო!

ვინა თქვა: მაწევს დარდი ძლიერი,
ვინა თქვა—არ ვარ ხეუბნდენიერი?
ახა! ზედნაერის მკამხის ხალხი
და უმგნეს ჩემი ლექსების ძახილს.

ვის არ ნთვბია გულში ვარსკვლავი—
მას არც უჯრტვინა დარდი საღვავი.
წავიდა? მაინც ვარ ზედნენიერი:
მან ჩემს სიცოცხლეს მისცა იერი.

მკითხეთ ჩვენს ქალებს, თვალღებმზიანებს,
ვარ დელოვალზე უფრო სივანი.
მე შეგერა ჩემი ხალხის ტრფოთლის,
მე მისი ზედი ვავიზიარე.

სატრფოს გზას მივდევ, არ ვციც დაღლა,
და იღბლიანიც დამარტვა ხალხმა.

თარგმანი ნაზი კილასონიამ

პედაგოგის სახეზე ზისუნ კამი

„თათუნას“ მოფერებით ეძახიან ყველა რძალს ასე როდი შეიფერებენ სოფელი, თამარი კი მათთვის მახლობელი და თითქოს ნათესავია. პროფესიამ დაახლოვა ხალხთან, თითოეული ოჯახის მწუნახარება თუ სხარული უნდა გაიწაწალოს.

სამედიცინო ინსტიტუტი ორი ათეული წლის წინ დაამთავრა, მაშინ, როცა ჩვენი ქვეყანა ომის ქარცეცხლში იყო გახვეული. რაჭის ერთ-ერთ სოფელს ექიმი ესპანეთიდან და ახალგაზრდობიდან პედიატრი თავის დიპლომით იქ მიავლინეს.

— რა ლამაზი ყოფილა რაჭა, — გაიფიქრა ქალიშვილმა, როცა რაიონის ცენტრში გაიარა გამოიარა. ღებო უფრო მიუყვინა: შიშველი შუფენილი, ტყიანი, ჩანაგალი მზის ათინათი ცეცხოდა გორაკებს. ამ თვალწარმტაცი სანახაობით ვინ არ მოინიბლებოდა?

მალე რაჭის ეს ლამაზი მთები, ეს სოფლები მისთვის წიბოლოური გახდა. სოფლიდან სოფელში გადადიოდა ახალგაზრდა სახეივანო სივრცე. ხალხის ჯანმრთელობისთვის არაფერს იმუშენდა.

რაჭელებს უფროდ ლამაზი ქალები. თამარ ანაჟაფრითი მათი ჩაძლივ გახდა.

მისი ხელი სწულდებოდა არა მარტო ღებს, სწორად აეთიხავდნენ მუხომბლი სოფლებიდან: გორიდან, ტლებიდან, თფრეშიდან. მუხავრობა ჭირდა. ტრანსპორტი არ იყო, არც მედიკამენტები იმყოფებოდა. ზამთარში, უკუზოობაში, უამრნობაში წვალებით უხდებოდა ავადმყოფის სასლამდე მისვლა.

მეტევი ნებისყოფა შეუძლებელს შეაძლებინებს კაცს. თამარი ბავშვობიდანვე გამოირჩეოდა ამ თვისებით: რასაც იტყოდა აუცილებლად შესარულდებოდა. როცა პედიატრი გახდა და დამოუკიდებ-

ლად დაიწყო მუშაობა, მიზნად დაისახა: ბავშვი არ უნდა მომკვდესო...

ფუნუნულა და შავთავალა რვა თვის მარო სამი დღე-ღამეა საცოდავად ტირის და იტყუება, ხვეულისაგან იღრრება და ლურჯდება, ოფლია გაწუწული. ლაპარაკი არ იცის, თორემ იტყოდა, და ავდილად მიხედებოდნენ, რა აწუხებს. ახლა კი მხოლოდ სიციხიანი თვალეზიბი აგებინებს იქ მყოფთ — მტყვიანო...

„კვიანასველა, მენინეტი, ორმხრივი ფოტაქების ანთება ერთად ებრძვიან მის ცეცხლს ორგანიზმს, — ფიქრობს თამარი, — მძიმე შემთხვევაა, მაგრამ პატარა უნდა გადაარჩეს“.

...დღე დიდი ჩამოვდა, მაგრამ ღამე მოკლე გრუნდა თამარს. ბავშვის მდგომარეობა თანდათან უარესდებოდა. ძნელად სტოვებდა სიკვდილი სიციხეს. მხოლოდ გათენებისას დაწუნარდა ავადმყოფი. მერე მაქაცხემა ნორმალური გაუხდა და პატარამ შევიდდა ჩაიძინა. მხოლოდ მაშინ დატოვა თამარმა პალატა. წულგამართლმა გაიარა დერეფანი, თითქოს მძიმე ლოდი ჩამოხსნათი მზრიდან. ამ ოცდასამი წლის მანძილზე ჯერ არ დაბარტყებულა ბავშვის სასოუმალთან. მისი სხივების სივარამზე ააღვლევა, უძლიობისგან დადლილმა თავლებმა შეუქ ვერ გაუძლო...

ერთხელ ჭიორიდან ახალგაზრდა ფეხმძიმე ქალი ჩამოივანეს. შსამიან გველს ეკრინა ფეხზე ისე იყო გათეხული და ატრელებული, რომ ფორმა დაეკარგა. შემდეგად დიდხანს არ სცილდებოდა გონებიდან ეს სურათი თამარს. იღუპებოდა ორი სიცოცხლე — დედა და შვილი.

ავადმყოფი ცალკე პალატაში დააწინეს. ომე-რაცია და მკურნალობა ისე უნდა ჩატარებულიყო, რომ ნაყოფი არ დაეზიანებიათ.

თამარი საოპერაციოდ მოემზავდა. ხუთ დღე-ღამეს ებრძოდა სიკვდილს ქალი და მასთან ერთად მთელი საავადმყოფოს მედპერსონალი. მეტეველეს ავადმყოფმა მოიხედა. ის გადაარჩა. ნაყოფი? ისიც გადაარჩინილი იყო. რამდენიმე თვეში დაინადა კანმრთელი და ნორმალური ბავშვი. ახლა, მცირე, ქვეყანას ერიოვნა ეს ახალი სიცოცხლე, უნახავად რომ გამოსტყავა სიკვდილს ხელიდან.

ზოგჯერ, როცა თბილისშია, კვალიფიციაციის ამახალვლებლად, თვალს მანიც გზისაგან უჭირავს თამარს, შვილების წერილის მოლოდინში. სამი შვილი ჰყავს, სამივე სხვადასხვა პროფესიის. მაგრამ დედის ფიქრებთან ახლოს არც და ამიტომ წერილი არ იცვანება. „არ ინერვიულო, დედა, რაც შენ წავხედი, მძიმე ავადმყოფი არავინ გვეყოლიაო“...

0. ბიზაზო

ის ვინც ყვარდება მისთვის

ქართულ თეატრს ოდითგანვე ჩინებული ტრადიცია ჰქონდა: მოყარნახე დიოტიმის ყოველთვის განათლებული ადამიანები, მწერლები, მთარგმნელები, პედაგოგები იყვნენ. ასე მაგალითად, გიორგი ერისთავის თეატრში მოყარნახის საპატრო პოსტში მიხეილ ბირთვილის ძე თუმანიშვილს ეყავა; მიმდევრო ეტაპებზე სხვადასხვა დროს მოყარნახეებმა იყვნენ: ალ. ყაზბეგი, გ. ყიფშიძე-ფრიდელი, ბუგარ ამხისპირელი, ი. გრინაშვილი, დ. ცვარიანი, ჰედაგოგი ალ. ნეკრასოვილი, მასხიოში ემ. აფხაძე და ბევრი სხვა. ძველ თეატრში ეს მიმდევრო საჭირო იყო, ვინაიდან პირველ ნაქართველ ითარგმნებოდა და ნაქართველ — 3-4 დღეში მზადდებოდა. რეპერტუარების დროს საჭირო იყო ტექსტის გზავდაცა შესწორება, წარმოდგენის დროს კი მასხიობებისათვის სახეობად ათვისებულ ტექსტის დროულად მიწოდება. ერთ აუცილებელ თვისებასაც გულისხმობს ადამიანში ეს მეტად საჭირო პროფესია — მგაფიო მხატვრობა, რათა მუშაობის ნათქვამი სიტყვა უხედავ მივიდეს მასხიობთან. ამის გამო იყო, რომ ქართული თეატრის მოყარნახი ასეთი სიფრთხილით ეკიდებოდნენ მოყარნახის შერჩევის საქმეს.

კარგ თეატრში აღზრდილი გოგონა, ჯერ კიდევ ქუთაისის გიმნაზიის მოწვევა ქუთაისში, ხშირად მიჰყავდა თეატრში მოყარნახე ამ თეატრის მეგობარს, ქართული თეატრის ცნობილ მასხიობს დაიბო ჩარკვიანი. მიჰყავდა იმიტომ, რომ ძალიან მოსწონდა მარკსისტულა და ლიტერატურულ წრეებში აქტიურად ჩაბნული ქართული მასხიობის გონიერება, სწრაფი მოსაზრების უნარი, კარგი ქართული მეტყველება.

1918 წლიდან, უკვე თბილისში მებოგობები ქ. სხივიშვილი (ქ. ჯინჭელაშვილი) და ჩარკვიანმა დაუხმალა თეატრალურ წრეებს—დასაყვამ მოყარნახე ყველანა, სადაც კი თვითონ უხდებოდა წარმოდგენებში მონაწილეობა: ავტობის ადამტარალინი, ავტობარნი, ნავთულური, სახალხო საბარნი (ყოფ. შუბლაშვილის სახლი). აქ გაეცნო ქუთაისი რეჟისორებს ქ. შათირიშვილს, ვ. დადიანს, ბ. ფრანკოვს, შუგუდა ვუ. ჩხვიძელს და ანთაძეს, რომელთაც ადრევე—ქუთაისიდან იცნობდა და, რაც მოელოდა, გაიცნო და დაუმეგობრდა ნიკო გიციორძის, რომელიც ყოველთვის დიდად აფასებდა ქუთაისი სხივიშვილს, როგორც ჩინებულ

მოყარნახს. „როგორც არ მცოდნე მსახიობთა მხსენსა და მფარველს, ქეოთ სხივიშვილს“ — ასე აწერია ნ. გოციორძის სურათს, რომელიც ამ ღვაწლისილი ქალის ოთახის კედელზეა გადმოკვეტილი. იგი, იმხანად, ბევრმა ხშირად არ იცოდა. იქ, სადაც ქ. სხივიშვილი იღვამდა ფხვს, როგორც მოყარნახე, დასის ძირითადი ნაწილი მუშებისავე უხდებოდა, ეს მუშები რეპერტუარებსა თუ წარმოდგენებზე პირდაპირ წარმოებინებდა მოდიფიკაციებს, დადლოლ-დაქანდერი. და თუ თეატრში შემოსული ქუთაისის დანახავენ, მშვიდად და იმედიანად იყვნენ. იცოდნენ რომ ეს მშენებრივი ქალშეული მათ ყოველთვის დროზე მიჰყავდა საჭირო სიტყვას. 1926 წელს ქუთაისი წუცა ჩხვიძის რეკომენდაციით მიხეილ ჭობრეშვილი მიიწვია მის მიერ ახლადამოყვანილებოთ. 1928 წელს კი, უკვე საკმაოდ სახელგანთქმული მოყარნახე, ახლადამოყვანილი მოყარნახე მაცურებელია ქართული თეატრის ხელმძღვანელა ალ. თაყაიშვილსა მიიწვია.

პროფესორ თეატრში მოსულ ქუთაისს უკვე საკმაო გასულიდობა ჰქონდა დაგროვილი, კარგად იყო დაუფლებული თეატრის საქმეს და ალბათ ამიტომ იყო, რომ რეჟისორები მას „მარჯვენა ხელს“ ეძღვნენ და რეპეტიციის დროს გვირდნენ და ს. იმერტოდნენ. მსახიობები კი იმდენს თვალთ შესწავდიდნენ.

განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი და ღირსასმოგარა ქ. სხივიშვილისათვის 1930 წელი. მას ხანტარა აუწარდა — და ანთაძის დახმარებით მთელს თეატრში, რომელსაც ქ. მარჯანიშვილი იმედიანადილობდა, დასმით კი მისი ადრინდელი ნაქმობები, ქართული სცენის საყვარელნიშნული მსახიობები იყვნენ. ბევრ ჩინებულ ხელოვანს კი უკვე აქ დაუხმლოდა. ბევრი სასიამოვნო მოგონება აკავშირებს ქ. სხივიშვილს მარჯანიშვილის თეატრის კოლექტივთან. თვით მარჯანიშვილს კი იცნობენ, როგორც მასწავლებელსა და მეგობარს, იცნობენ დიდი მადლიერებით. ეს განსაკუთრებ არ არის. მარჯანიშვილის გვეყვით მუშაობა თეატ-

რში ყველა პროფესიის ადამიანისათვის უმეტესად უცხოეთს სიკოლი იყო.

დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა ქ. მარჯანიშვილი სცენიდან წამოსულ მადლიან ქართულს, იორი სალაპარაკო ერთი ნათქვამი, სადა და ძირღვიან სიტყვას, კარგად გამართულ ხმარტ წინადადებებს. ამ შრომ იგი დიდად ენდობოდა მოყარნახეს.

ასეთი შემოხვედები იყო ქ. სხივიშვილის მუშაობაში: შემოქმედებითი ცეცხლით ანთებული რეჟისორი და მსახიობები ზოგჯერ ვერ ამხედნენ, რომ ვიღაცამ არასწორად წარმოთქვა ესა თუ ის სიტყვა, ამ ფრასა. ამ დროს პიესის დადგენილი ტექსტის ერთჯერა დიარჯი ქ. სხივიშვილი იყო ფრთხილად იმასოცრებდა შეცდომის და შემდეგ, შესვენების დროს, ძალიან ფრთხილად შეუსწორებდა ხოლმე.

„თეატრში მოყარნახ მსახიობი. დახეხებო მას და როგორც დაბრადქვი, ისე გამოადქვი“, — ასწავლიდა ქუთაისის მარჯანიშვილი. და მანაც მთავრადლი დახმასოგრა ეს მეტად საჭირო მთავრობა—მუდამ ადვილს იყო, ყოველ დღეს ხმარობდა, არაფრით აყვებუბინა მსახიობი. ყოველთვის ცდილობდა რაც შეიძლებოდა მთავრობდა მას: ხან დღიარსიკეთში შეეცდებოდა, ხან ტანტინს ან მათგინს ქვეშ მოიკლავდათება, ხან საქმარებზე განჩინოვო განახმობდა.

„იგივე ანთებული წარმოდგენის მსვლელობის დროს, დიხეხებო ტექსტში ადგებები, სადაც ხესტოებო“, — აი, მარჯანიშვილის მეორე დარჯიება, რომელსაც მოყარნახე დიდი გულისხმეობითი ეკიდებოდა. და წლების მანძილზე მის გაუხმავილდა ასეთი ადვილები უხედავ დატვირთი რეკვი, რომ ზოგჯერ გადრდებული თითქმის ნათქვამდა კიდევ (ასე შეიძლებოდა მომეგნებოდა შორიდან მაცურებელს), მაგრამ მთავრობებოდა თუ არა აღინიშნოთ ადვილი, მისივე თავს წამოიწყება და მიჰყვოდა მსახიობს საჭირო სიტყვას.

ბევრი რამ ამსოვი ქ. სხივიშვილს მარჯანიშვილის თეატრის ცხოვრებებთან სანიტრესო, ბევრი წარმოდგენის შექმნის თანამონაწილე ყოფილა იგი 30 წლის მანძილზე. ბევრი დიდებულის ხასხას დახმობის, ბევრი დიდი წარმატების მოქმე: მრავალი ნიგურის მსახიობი აღზრდილა ქ. სხივიშვილის თვალწინ, არა ერთი რეჟისორი თუ სხვა მუშავა. თავიბი საქმის მუდამ ერთგულად ამადიანს ყოველ მათგანს საკუთარი შეიღებოთა უყვარდა, ყველა მათგანის წარმატება ახარებდა, ძალის მატება. დღეს, უკვე მისიონიორი, ისევ თავის თეატრის წარმატებებში, მისი მომავლობის იმედებით, და მდიდარი, შესანიშნავი მოგონებებით ცოცხლობს ქუთაისში. მსახიობები კი, ყოველთვის დიდი სითბოთი და სიყვარულით იცოვებენ მას. და ყოველი მათგანის მათგინად, ყოველდღე, ყოველ წამს ესიკვებება ქუთაისის წარწერა ვ. ანაფარების სურათთან: „შენი მუდამ მადლობელი ვარ და ვინცენი. შენი ვეროი“.

უკრაინის ისტორიის სახელმწიფო

უკრაინის კონტინენტზე 88 დამოუკიდებელი სახელმწიფოს დრო-
შა ფრიალებს. უკრაინის ქვეყნების უმრავლესობა უკვე განთავისუფ-
ლდა კოლონიური ჩაგვრისგან. ბევრმა მათგანმა მნიშვნელოვანი
სოციალური და ეკონომიური განვითარების განხორციელება და და-
აღვა სოციალიზმის მშენებლობის გზას. უკვე იკვლევ ამან გამოიწვია
გეოგრაფიული რუკის შეცვლა.

უკრაინის რუკაზე ბევრი საკვირველი, ზოგჯერ კი სრულიად არა-
უკრაინული წარმოშობის სახელწოდებებია.

სიტყვა „აფრიკა“, როგორც ფრანგი ისტორიკოსი პ. გავილი ამ-
ტკიცებს, წარმოდგება ტუნისის ტერიტორიაზე მოსახლე ერთ-ერთი
ძველი ბერძნული ტომის, აფრიკის ან აფრიკის სახელწოდებისა-
გან. შემდგომში, 146 წელს ჩვენი წელთაღრიცხვით, რომაელებმა
შემქმნეს ამ თვითნაირი პროვინცია, რომელიც ატარებდა იმავე სა-
ხელწოდებებს. დანდათანობით აფრიკა მთელ მატერიკს ეწოდა.

აფრიკის რუკა კოლონიზაციის ისტორიის უტყვე მოწმეა. ის-
ინი, რომელიც ცხებშია და მახვილი იმორჩილებდნენ ადგილობ-
რივ ტომებს, თავიანთ სახელსაც არქმევდნენ ქალაქებს, მდინარეებს,
ბაიონებს, ტერიტორიებს.

დღეს აფრიკული ხალხი, რომელმაც მოიპოვა უცხოელ მხაგ-
ვრილია უდიდესი, უფსოური წარმოშობის სახელწოდებების ერთწე-
ლი სახელწოდებებით ცდილობს.

განსაკუთრებით, რომელიც დასავლეთ აფრიკის ერთ-ერთი სა-
ხელმწიფოა, წინათ ძლიერი აფრიკული იმპერია იყო და ეწოდებ-
ოდა განა. როცა ინგლისელმა კოლონიატორებმა დაიპყრეს ეს ქვე-
ყანა, მას ოქროს ნაიბი ეწოდებ. აქედან მათ ჭვირფასი ლითონი
გამქონდათ.

ყოფილმა საფრანგეთის სულანმა დამოუკიდებლობის მოპოვების
შემდეგ დაიბრუნა თავისი ძველი სახელწოდება — მალი.

განად აფრიკული სახელწოდების ახალი სახელმწიფოები: გვი-
ნია, ტანზანია, უგანდა, რუანდა, ბურუნდი, ჩადი, სომალა, ალბერტი
და სხვა, რომელსაც რუკაზე აღარ ახლავს დამპყრობებითი წარ-
წერა „ინგლისის, საფრანგეთის ან იტალიის საშლლოელი“. თა-
ვისუფლებლისათვის ბრძოლა გრძელდება.

იმის შესახებ, თუ როგორ განად ტერიტორიების ევროპული
სახელწოდებები, ბევრს გვეუბნება კონტინენტის უკუდასავლეთ
მხარეს მდებარე ქვეყნის — ნიგერიის მაგალითი. მდინარე ნიგერის აუზის
მფლობელ ბრატანტლებს ეს სახელწოდება შესთავაზა ინგლისელმა
ფურნაირებმა ქალმა ელზარა ზოუზ 1808 წელს. შემდეგში იგი ამ
გაერთიანებული კოლონიის პირველი ინგლისელი გუბერნატორის
კომო გახდა და 1914 წლიდან ამ ტერიტორიის უკვე ოფიციალურ-
ად ეწოდა ნიგერია. ახლა ამ ქვეყანაში სულ უფრო ხშირად არის
ლანაპირა იმის შესახებ, რომ მას დაუბრუნდეს თავისი ძველი სა-
ხელწოდება — სონგაი.

კოლონიზატორები თავიანთ სახელებს არქმევდნენ მთელ რიგ
ქვეყნებს. მაგალითად, როდესაც ეს სახელი ეწოდა ულმობელი
ბრიტანელი კოლონიზატორის სესილი როდისის პატივსაცემად, რომე-

ლიც ოცნებობდა ინგლისისათვის დამორჩილებინა მთელი აფრიკა.
კოლონიზატორებმა „დივიდენს“, რომ ევროპული სახე-
ბრით როდისის ტერიტორიაზე ოდესღაც არსებობდა ძალზე მაღა-
ლი კულტურის მქონე სახელმწიფო ზომბაბეს სახელწოდებით.

სახელწოდება კამერუნი მომდინარეობს პორტუგალიური სიტყ-
ვისაგან — „როოდოს კამეროს“, რაც ნიშნავს „კრევეტის მდინარეს“.
პორტუგალიის ექსპედიციის, ლაშო გონალვისის მუხდარებებმა,
რომლებიც XV საუკუნეში დღევანდელი კამერუნის ტერიტორიაზე
მოვიდნენ, ეურადებმა მიაციეს იმას, რომ სანაპირო მდინარეების
შესართავები სავსე იყო კრევეტებით.

კონტინენტის რუკაზე ბევრია პორტუგალიური სახელწოდება.
უფრო რიო-დე-ორო ნიშნავს „ოქროს მდინარეს“, ხოლო სიერა-ლე-
ონეს რესპუბლიკის სახელწოდება — „ლომის მთებს“. აქაური მთე-
ბის სახელწოდებანი პორტუგალიელმა პედრა და სანტრამ მრისხანე
„მხეციან მთებს“ შეადარა.

სახელწოდება ფრიტანუნი, რაც „თავისუფალი ქალაქი“ ნიშნავს
და რომელსაც ატარებს ამ ქვეყნის დედაქალაქი, მას ინგლისელებმა
დაარქვეს. კოლონიური ბატონობის წლებში ეს სახელწოდება აფრი-
კელების დამპყრობებითი იყო.

ინგლისის დიდგმობის ვიქტორიის სახელი ჰქვია ერთ-ერთ უდი-
დეს წყადვარდნის მდინარე ზამბეზიზე. აფრიკელიც კი მას ემა-
ხიან მოსახლეობას, რაც ნიშნავს — „ამ ხმადრობს ორთქლი“.

სამუშაობარა, რომ კონგოს ორივე რესპუბლიკის დედაქალაქები
ატარებენ საფრანგეთის კოლონიური ჯარების ოფიცრის დე-ბარაზოსა
და ბელივის ყოფილი მეფის, კონგოს „მებატონის“ — ლეოპოლ-
დვილის სახელს. ქვეყნები, სადაც მდინარეები გაშლია, ნიგერი და
სენეგალი მიდენდებიან, მათ სახელებს ატარებენ. მდინარე გოლდის
სახელწოდება პორტუგალიელმა რუკაზე პირველად განადა 1471
წელს, როგორც რიო დე-ვოლტა, რაც ნიშნავს „დაბრუნების მდი-
ნარეს“. ჩადის ტბამაც ასევე მიიყა თავისი სახელი ახლავაზრდა
რესპუბლიკას.

საუფრადებოა, რომ აფრიკის სამივე ქვეყნის სახელწოდება,
რომელიც არის სიტყვა „გვირგვინი“, ბერბერული ენაზე ნიშნავს „შავ-
კანიან მოსახლეობას“. ასევე სულდანის სახელწოდებაც, რაც არა-
ბულად ნიშნავს „შავკანიანთა ქვეყანას“.

არ იქნებოდა სწორი გვევთვრა, რომ აფრიკის რუკაზე მხოლოდ
უცხოური სახელწოდებებია. ალბერტი, რაც არაბული ნიშნავს
„თეირი კუმულუსი“, სანარა — „უდაბნოსი“, ქალაქი ავადიბი — „გა-
მაგრებულ ციხეს“, კენის ქალაქი ნაირობი — „ცივ წყალს“, ტბა
ტანგანიკა — „ოვალწარმდენი წყლები“ — აფრიკული წარმოშო-
ბისაა.

აფრიკის სიტყვა მადალი მთის, კოლონიზატორის სახელწოდება
წარმოადგება სიტყვა კვილისაგან, რაც სუბალპინის ნიშნავს
მთას, ხოლო წაჩარა არის სიცივის ღმერთის სახელი. ამრიგად, კო-
ლონიზატორ „სიცივის ღმერთის მთას“ ნიშნავს.

„ნეულია“. იმეძლება შემოკლებით.

სანყაღი დოქი

მხატვარი ნანა მესხიძე

სოფელში დღემბე და რაღაც კიდევ თიხის ჭურჭელს ვაკეთებო. ეს დოქი თვევ მოგართითო, არა, გესმის, ქალო, დოქი მოგართითო. თუკი თვევ მოვეწონებო და მირჩევო, სტაფი რომ მეტნება, სამხატვროზე ჩავაბარებო, გესმის, ქალო, სამხატვროზე, ვითომ ზოგიფეტერინანარული ყოფილიყოს...

— ჰა, ჰა, ჰა! — გადიესკისა ტატამ.
X
X

ორი კვირის შემდეგ ქალბატონმა თათალამ ის დოქი მესობულ ქალს დღეობაზე მიაართვა. სულ იმის ცდამი იყო, როგორმე გაეწაფებინა ნინო. შესვლისთანავე თავისივე ხელით გახანა საგანგებოდ შეზვეული დოქი და მოხუცი-გამანადგურებელი მუხრით — ახლა ხომ მოვთხარებო — გაუწოდა ნინოს.

— ოო, დიდი მადლობა, თათალა, გენაცადე რა მშვენიერი დოქია, აი, ნამდვილი ხელოვნება, აი, სადა ტრადიციის გაგრძელება, — გულწრფელად გადაეხეცა ნინო და აღფრთოვანებული, დოქით ხელში მუელესთან გაიქცა.

თათალა კინაღმ გასკდა. აუცილებლად გასკდებოდა, მაგრამ ნინოს მუელის ხმამ გადაარჩინა.

— ვა, დოქია რა! — ჩაიფხვინა ნინოს ჩაყრატებულმა მუელემ.

X
X

მუელემ ნინო აიძულა დოქი მოემორჩინა. კინაღმ თავზე გადაამსხვრია მიმომ, როცა ნინომ მოკრძალებით მიაართვა სახსოვრად. მაგრამ დოქი ნინოს ნაჩუქარი იყო და მიმომ არ გატება. ადგა და ჯინაზე (სსწორედ ჯინაზე!) — ასე უთხრა ქმარს მიმომ, როცა იმან ჭკიობსა, რისთვის ასა-წუჭებო) ეკას მიახალა. ეკას ელდა ეცა. ეკა დოქს ეცა და აიღდა ფხვი დოქმა. ფხვი, მაგრამ არა ზნა, თორემ გვიამობოდა, ეკამ როგორ უთავაზა ლიას, დიამ ნისს, ნიამ კისიას, კისიამ აღლის, ლლიომ ცაცოს, ცაცომ ციცოს, ციცომ...

X
X

დოქის მოხუარობა გაგრძელდა ექვს წელიწადს. მართალია, ზოგჯერ ორი-სამი თვე ერთ ადგილზე შესვენებდა, მაგრამ ყველი არავფერი ჩადიოდა. გამარა კაცო, ბოლოში, დოქი, ამდენი უკმი ყალი-ღდებით გამრა, თითქმის კიდევ ვაზა-და, ვაზენდა თუ დღუკნა. გადადიოდა და გადადიოდა ხელიდან ხელში. ასე ვაგვიდა ექვსი წელიწადი.

იუმორისა

— გამეცი ხმა, თორემ გავიფიქვებო, გავიფიქვებო! — კიოდა ქალო. — ამ ტალას დავასტევი-ვინებ სახლს! მომეცი აკ, მომეცი, რომ გეუბნები, ვთხლიშო კედელს!

— და-წუნარ-ღი! — ხმას აუწია კაცმა. კაცი ორმოცდაცამეტი წლის იყო. ქალი ოცდა-თხუთმეტის.

კაცი მხატვარი იყო. ქალი მხატვრის ცოლი. ქალი აზღუქუნდა.

— შენ სუ-ულ ასე-უთიი ხარ!... ჯერ იიმ ფშა-ააველის ფარდაგ-ზე ამიშალე ნეე-რვე-ბიი, ახალა ამ ოხე-ურ დოხოქზე მკლა-აააი!..

კაცმა იცოდა, ახლა თათალას ვერაფრით ვა-არეშებდა. ამიტომ თავისთვის დაიწყო ლაპარაკი:

— ეეჰ, იმ ფშაველის გოხელენი უკველესი და მტრყინავალ ხელოვნების ნამოია. მიხი ფურები, კომპოზიცია, ასეული, იქნება ათასეული წლების

განმავლობამიცი ეი იხვეწებოდა. ახლა ეს დოქი... არა, ეს ბიჭი ნამდვილი ხელოვანია. რა ფაქიზად გრწნობს თიხას. რა სინატიფეა... — და მხატვარმა აღერსით გადაუსვა ხელი დოქს.

X
X

— აბა, ჩვენთან კი არაინე მოიტანს რაიმეს! — იიპ...

— გუნში, ჩემო ტატა, ერთი იმერელი ბიჭი მოგვადგა, თქვენი ნათესავი ვარო, მეუბნება. ღმერთო ჩემო, როგორც შენ არ გინახავს, ისე მეც... რაღაც ათი წლის იყო ის ბიჭი, ჩემი ავ-თანდილი ჩვენს სოფელში რომ ხატავდა. მის მერ... აფერ მოგვადგა და იყი რა მოგეტანა?! თიხის დოქი, ქალო, გესმის, თიხის დოქი! ავთან-დილ ბიძია, სკოლა დავამთავრე, ერთი წელი

სიყვარული პენსიის ჰაითბიუსი

X X
მოთელი თობისინ ალაპარაკა რეგვა მეტეკაბიშ-
ვილის წარმეტეკამ.
პარწუნეღამე სადილოშო ნაშრომი.
ოქრის მუღალი მოსკოში.
პირველი პრიზი მეტეკიში.
დიდი ოქრის მეღალი პარიზში.

X X
— შენი ბრალა, ავთანდილი, სულ შენი ბრალი!
რატომ დანაწებე მაშინ ის შესანიშნავი ქვინლე-
ბა! შენ სულ ასე იგიიანი!

ჭალი ახლექუნდა:
— მე ის ყვლიმღერებელი დღეი ძალიანი, ძა-
ლიანი მოიწონდა მაშინ, შენ კი... მე ვერხვ ვეფე-
რობდი, არ მინდოდა, შეწუნებულეფი, კრთამი
აილო — ასე ჩავეთვებოდა... მეტეკამებს ზემ არ
დავამატებინდი ხალხს, ოოა!... ზედ არის ახლას
ის ნახეივი დოქ... სად არის ჩემი სისხლის ნა-
თესავის, ჩემი სავკარელი იფავანის, რეგვაიკის
ქვინლეგა-აა-აა!...

ამერგად ავთანდილმა არც დაუყვავა და არც
ხმას აუწია. სამაგიეროდ თათლა გადაიჩრია:
— დოქო, რეზო, ჩემი დიდი, რეზეიკო, ნათე-
სავი, დოქო, სისხლი, თინა, ხორცი, ჩემი, თინა,
ჩემი! ჩვეუ-მითი!...

X X X
თათალა ეცა ნინოს. ნინომ მიმისთან გაგზავნა.
ახლა ნინო ცეც ეკას, ეკა ლიას, ლია ნისი, ნია კი-
სია, კისია დოქის, დოლი ლაღის, დალი თემ-
ლეის, თემლე კვეტის, კვეტ გულაიკის და...
... და ყველა გრავალი ტეკა დოქს.

გააფორბიბი, გაკასასეტი.
წყვლითი, მუქარითი.
ყოლითი, წვილითი.
გაქვანეს. გამოქვანეს. ასწიეს. დასწიეს. ააგდეს
და... თხლამი ბინს დაანარცეს.

გატეხეს! დაამტერიეს! დაამხტერიეს!
კაბა, წინდები, ფეხსაცმელი, თმა, სახე, მკლა-
ფები, კანჭები დაიკაწრეს, დაისისხლიანეს!
პატარა, პაწაწა, პაწაწაჩეტლა, ერთი ბეწო,
ერთი მისხალი, ერთი ციციქნა და ერთი ციციქნის
ათი ციციქნა—დაიტაცეს, აკრიფეს, აფხიკეს, ალო-
კეს, აშეღებეს და ოფელის იატაკის მტვერიც ზედ
წაიკოლეს. ასე რომ, უზღვეურ ოფელიც, რომ
მტვერით უკავარდა, იატაკის მტვერით (ზღობად
კი ქვიდა!) აღარ დაუტოვეს.

სამაგიეროდ, ბუნებურ ლუწვილას, რუსიკის,
გულაიკის, კვეტის, თყვლის, ნიას, ლიას, ეკას, მი-
მის, და რაც მოივარია (მოავიერი ინიტობი, რომ
მისი სისხლით ნათესავია!), თათალას, ყველა
ამ ბუნებრივს, ახლა კიდევდა მოსკოვის ოქრის
მეღლის, მეტეკოს პირველი პრიზისა და პარიზის
დიდი ოქრის მეღლის მუღობელის პირველი ქვინ-
ლისი ნატეკი — პატარა, პაწაწაჩეტლა, ერთი
ბეწო, ერთი ციციქნა და ერთი ციციქნის ათი ციცი-
ქნა ნაწილი, ნაწილაკი, ნაწილაკის ნაწილაკი, და
თეთრინ კი იყვნენ...
თუშეს ეს რაღა სათქმელია!..

ქენრი დოქო 11 წლისა იყო, როცა დამხარე
ბიჭად დოქო მუშაობა ბენზინის ჩამოსხმელ
სადღერში. გავიდა რამდენიმე თვე და ქენრიმ
დავაწყვიტა ახლა სხვაგან ეცადა ბედი.

იგი დააინტერესა კანადის ვაჭრე „ჯორგენ-
ლის“ ერთ-ერთმა განყოფილებამ — „რეგვა-
დარიგება მოშობებს“, სადაც ვაჭრემა კიდევ
წერილი, რომელშიც ვაჭრის რედაქციისათვის
ისი სანამბუჩო შეთავაზა: „შემიძლია სარგებლო-
ბა მოგდარიგებ მოშობებს, რომლებსაც თავიანი
შვილებთან გართულებული ურთიერთობა აქვთ,
რაც არ უნდა იყოს, თერმეტი წლის განმავ-
ლობაში მეც ბავშვი ვიყავი!“

რედაქციამ გადაწყვიტა სხელიდან არ გამეფა
ასეთი ურთული ატორი, რადგან წინასწარ გან-
ჭვრეტა, რომ იგი დიდი შოგების წყალობით გა-
დაიქცეოდა. გამჭვრიახი ბიჭუნა დედაქალაქის ვა-
ჭრის თანამშრომელი გახდა.

ახლა ქენრი მაკუე 15 წლისაა. იგი კანადის
და ამერიკის 25 ვაჭრით ხელმძღვანელობს გან-
ყოფილებას — „რეგვა-დარიგება მოშობებს“.
ყმაწვილის რეგვა-დარიგებანი ცალკე წონადვე
არის გამოცემული. წიგნის სათაურია „ქენრის
სკიბიბი“. მასში შეტანილია თავისუფალი და
ზუსტი პასუხები კითხვებზე, რომელთაც სხვადა-
სხვა აღამაინები უწავნიან ქენრის. აი ზოგიერ-
თა მათგანი:

„მეირფასო ქენრი, ჩემი ვაჭი ვერ იტანს სი-
ტყნას „მუშაობა“. რთავ კი შეიძლება ყველა“

ფრთი ეგვეტრები, მაგარამ ამაოდ. როგორ მო-
ვქციეთ?“

„...სცადეთ მუქარის გარეშე მოავგაროთ საქ-
მე“.

„მეირფასო ქენრი! ჩემი გოგონა ცხრა წლი-
საა. ეტეხი წლიდან ფორტეპიანოზე დაკვარის
სწავლობს, მაგარამ ამ სამი წლის განმავლობაში
თითქმის ვერაფერი შეისწავლა. სამაგიეროდ,
ხატვა უყვარს და მუდამ ჰაღალი და ფანქარი
უჭირავს ხელში“.

მე მივინ ბინდა, რომ იგი სერიოზულად მო-
ეკიდოს მუქარას. შენ რას ვიკრევე?“

— „მატევემული ტელატკონი! თქვენ ქაშური
მატკელი მთლითი ძრბისგან, როცა შეგძლიათ
მისგან მიღებული რბით დამკაყოფილდეთ“.

„მეირფასო ქენრი! ჩემმა შოშობელმა იცინენ,
რომ მე საშობაო საწუქარად კვიცი მინდოდა, რო-
მელიც მხოლოდ 75 დოლარი ღირს.“

მალიან მინდოდა, მაგარამ არ მარქუეს!..

„...მეიკი ღირს „მხოლოდ“ 75 დოლარი,
ნებართვა ცტენის ქალაქში შენახვაზე — 90
დოლარი, ფურაგი — 100, საჭირბო — 100,
ამას გარდა იპოდრომით სარგებლობისთვისაც
ფულის გადახდას საჭირო. ერთიცი ვნახით და
მთავარად შობას რეაქტული თვითფრინავი
მოიბოძოე საწუქრად!“

„მეირფასო ქენრი! ჩემი რვა წლის ვაჭი ნა-
მდელი ემვათი ფეხის მყვერტელი იყო, ახლა კი
თითქმის სხვა ბავშვითა, ალერბიანი და გამგე-
რად გახდა. როგორ ვეჭობი, რა უნდა მომხდარ-
იყო?“

— „...მე მართლაც სერიოზული საქითია.
თქვენმა ვაჭმა, ჩანს, რაღაც ჩაიდინა და მალეც.
ხილო რა ჩაიდინა, ამას, ალბათ, მალე გაი-
გებთ, ჩემი დახმარების გარეშე...“

ბავშვები უარსებანს უსახლბა

დახსავლით გერმანიის ერთ-ერთ სკო-
ლაში ბავშვებს მისცეს თემა: „როგორ
მოვიტყვილი მე, რომ ჩემი მამა ვიყო“.
გამოიჩვენა, რომ 12 წლის „მამებმა“ ბევ-
რად უკეთ იცინა, როგორ აღზარდოს
პატარები, ვიდრე მათმა გამოცდილმა
მამებმა. თეთი განსაქათ:

ბრიჯიტა ლ., 12 წლის:

„შე უყვილთვები გამოერთადი ტემუ-
ფროზის, რომ მშვიდად გვექამა, არ წა-
ვუნებუბოდი ცოლს, რომ ბავშვების-
თვის ცუდი მავალია არ მიმეცა“.

ფრიც რ., 12 წლის:

„მუტრისი თამაშის დროს ჩემს მშელს
რომ მინა ჩაუბტვრია, მე მას არ ვცემე-
დი — რადგან ამათ მინა არ გამოცდილ-
დებმა“.

იოზეფ რ., 12 წლის:

„შე უყვილთვები ვისაბურბედი და ვო-
თამაშებდი ჩემს ვილაოზე და არ ვიქმე-
ბოდი მუღამ გაბარებუბოდი“.

მერბერტ მ., 18 წლის:

„შე ოქბის არ ვგარბობინებდი უო-
ფილტვის, რომ საწუქაროზე უსაოზონგმა
შემხვდა. ვარდა ამისა, ცოლს უკველ
შაბათს ევაგილებოს თაიგულს მივარ-
თმევილი“.

ვიუტერტ ბ., 12 წლის:

„შე უფრო ნაყლებად ვიშუშევიდი,
ზედმტე სათუბში, რომ მალე დავბრუ-
ნებულეივაი ვივლებოთან“.

არასოდეს უტყვი ამ აღმანიანზე, რომელი თვენი შორის არ იმყოფება. რადგან ყველას შეუძლია იფიქროს, ხვალ ჩვენზე იტყვის ცელსა. არაგან აფეანთი ქებით ზეცამდე, რადგან სტუმრებს შეიძლება შეეძინათ შთაბეჭდილება — არც ერთი არა ვართ ამ „ანგელოზის“ ღირსიო. მამაკაცები პატივისცემით უნდა მოხსენიებდნენ იმ ქალებს, რომლებიც სუბარს არ ესწრებიან. მაგრამ თუ მათ პატივისცემის ღირსად არ თვლიან, უმჯობესია სურათი ჩუმად იყვნენ.

თუ რაიმეს უყვებით, თქვენ არ გადაუხეობთ, ყველა წერილმანს არ გამოკიდობთ, რათა ეკლმინაციას მანამდე მიიწვიოთ, ვიდრე თქვენი ამბავი სტუმრებს შეიწყონებინათ. ანგელოზის მოყოლისას გრიდეთ უხამსობას. თუ ვინმემ ვერ გაიგო ანგელოზი, არ დასწერიო.

დასახლისმა უნდა იცოდეს, რომ თუ თუ შენი უნდა აირყვინდეს და გამოიყვალოს სტუმრის მარჯვენა მხრადან, ამზინ თვით სტუმრებიც უნდა დაეხმარონ მას, — თავიანთი თუფენები მაინც მიიწვიონ. სასმელიც მარჯვენა მხრადან უნდა დასმას. თუ სუფრა პატარაა, სასმელის დასმას იფასოს უფროსის მოვალეობაში შედის. მან სარჩები ხელში არ უნდა აიღოს, მაგილაზევე უნდა შევსოს.

სუფრაზე საძარილად დასწერილი იმდენი უნდა ჩაიდგას, რომ სტუმრებს შორის არ უხდებოდეს ხელის გაწვილება. თუ საძარილე თუქვენგან მაინც შორს არის, სახიხეთ მეზობლებს გადმოგაწილოთ და ვიდრე გამოიყვანებოდ, თქვენს გვერდში მჯდომს შესთავაზებთ. ცეცხლი დასახლისას დასანახავად იქარს ბევრად მართლი არ დაუშავებთ. ეს უხერხულთაში ჩაგდება მას.

თუ თქვენ სხვებზე აღერ სტუმრები იფასოს, გამოიფიქროთ მხოლოდ მისიკონებლს და ეცადეთ შეუმჩნეველად გახვიდეთ, რათა არ დაარღვიოთ სასაოფროსი მათიხელება. ერთი რამ ყარგად გასოფლეთ: უხრხელებაა წასკლა მაშინ, თუ მაგილიდან ეს-ეს არის აღდგით. სტუმრად ყოფნა ძალიანაც არ უნდა ვაგიტარქმელეთ. მასპინძლების სახეზე დალოღობის პირველი ნიშნების შემჩნევისთანავე უნდა მიხედეთ, რომ დადგა წასკლის დრო. გამოიხეირობათ მასპინძლებს მადლობა მათხელებითა და გემრიელი სადილისა თუ ვახშმისათვის, არამედ დროის სასამოწმოდ გატარებისათვის.

ქურნალისა „ბოლგარსკია ეფენიანი“

სტუმრების მიწვევა

თუ სადილად, ვახშმად, ანდა რომელიმე იფასოს დღისასწავლად (ქორწინების ან დაბადების წლისათვის) სტუმრებს ვაყვით მოიწვევთ, ჩარკით გამოსასვლელი კაბა ან მუქი ფერის კოსტუმი. ღია ფერის კაბის ჩაცმა ასეთ შემთხვევაში უფრო ახალგაზრდა ქალებსთვის შეეფერებათ.

სტუმრების მიწვევად წარუდგინეთ გრამინთი. საუბრისას ზმირად და გარკვეულად მიმართეთ მათ სახელით, რომ ყველამ ვაგაიონოს და დაიხასხოსოვოს. მიღებულმა მამაკაცი ქალს წარუდგინონ ვასაცნობოლ, ახალგაზრდა—ხნიერს.

მასპინძლის მოვალეობაა საუბრის წარმოება. საუბრისას არ უნდა შეუბოს ისეთ რაინთვა. ჩაუბრასამოფონო იქნება რომელიმე სტუმრისათვის. მაგრამ საუბრის საუბარია იმის როლი ნიშნავს, რომ ვიღაპარათი „აპოვებულზე“, ვეგვიწოდეს გამოიქვით საკუთარი მოსაზრებას, რომელიც არ ემთხვევა სტუმრების მოსაზრებას, მაგრამ არც ის შეიძლება, რომ საუბარია შეზღუდვითხლად ვაეცოთ და ხელი ვაჩაბნეთო მაგილაზე.

მასპინძელს შეუძლია ერთხელ ან იფაქრე შესთავაზოს სტუმრებს ეს თუ ის კერძი. დაღვარბებული ყურადღება კი უსამოწმონო გრამინთს აღძრავს სტუმრებში. დასახლისმა წუწუნინ არ უნდა დაიწყოს, რომ კერძი გემრიელი არ გამოიქვიადა, რომ სუფრის ბევრი რამ ავლია, ეს იძულებულს ვაგოს. სტუმრებს შეაქონს მისი ეკლმინაციო ხელყოფება, მაშინაც კი, როცა კერძი მართლაც არც ისე გემრიელია. დასახლისი არ უნდა ნერვიულობდეს, წინა-მარა არ ტუვებდეს სუფრას და სასწარველობა არ ვაგაბოდეს. მან არ უნდა აფიქრებინოს სტუმრებს, თქვენს გამო მოელოება სახალი ყურახლე ვლასო. მე წელსზე ფესს ვიღვამო. ეს მათ შეიწუნებს.

თუ სტუმრები ვახშმად ვაყვით მოწვევით, მაგშეგინი სუფრისათან არ უნდა დასვათ. სადილზე შეიძლება ისინი დიდებთან ერთად იჯანდეს, მხოლოდ იმ პირობით, თუ შეუძლიან სუფრისათან, დიდების საზოგადოებაში თავის წესიერად დაქვრა. სტუმრებისათვის არასამოწმონო და ზავშეგინისათვის კი საზინათ, თუ შუმბინთი მოელი საზოგადოების ყურადღების ცენტრში მაგშეგინს მოაქცევენ.

თუ სტუმართა შორის იმყოფება მუსიკოსი, მომღერალი ან არტისტი, მასპინძელს შეუძლია სთხოვოს — შეასრულოს რაიმე. მისალოდნელია, თუცდაბლობის გამო, მან უარი თქვას სთხოვანზე. თხოვრა შეიძლება ვაიმყო-

როთ. ამგვარადაც თუ უარი მიიღეთ, მეტი საუბრებს უკვე უხერხულთა.

საუბრისას გრიდეთ თი თქმას: საკუთარი თვისა და საკუთარი შეილებზე—იყნდურყინდებზე—ლაბარაკს. ამ თმამზე ღიბარაკეთ მხოლოდ მაშინ, როცა შეგვიტოვებინან, და ისიც—რაც შეიძლება მოკლედ.

არ იფიქროთ, რომ საინტერესო მოსაუბრება ის აღმანიან, ვინც მოელი სადამის მანძილზე პარას არ მოკლემას და დესარტულად ჰყვება ათასგვარი ისტორიებს, ანგელოზებს, ცხელ-ცხელ ამბებს და სხვა ასეთებს. სასამოწმონო თანამოსაუბრედ ჩაითვებოთ მაშინ, თუ ცოტას ღიბარაკეთ, სხვებს მისცემთ აზრის გამოთქმის საშუალებას და უცრადლებით მოსუქმენთ მათ. რომ უფრო სარწმუნო იყოს ჩემი ნათქვამი, ვაგვიხეხებს სხვამო დაე არანგელოზი: „ქალბატონო აქამოზოთა: თქვენ შესანიშნავი თანამოსაუბრე ყოფილიხართ და მოხრობელის თანდაყოლილი ნიჭით ხართ დაჯლოლებულიო. აგნა რ უამებო მაშუ“ მე უღვმიღო. ის მამაბობდა“.

აღმანიანთან საუბრის უნარი სწორედ ის არის, რომ საუბარი წაითწყობო მათთვის ყველგან საინტერესო თემებზე. მაგრამ არ იფიქროთ, რომ მოხეტს აუცილებლად დაყარაძელს ამბები აინტერესებს, ურჩი შილის მტრადმას — მაგშეგინს დანამოზობლათა სტრისტიკა, სოფლის მეურნეობის შუქვას—ბელის ანფესს პროცესის ფერადოვანი გინთ გადმოცემა. დედილოს უნარი კი იმას ნიშნავს, რომ თქვენ შეგიძლიათ ყურადღებით უქმნითო სხვებს. ეს კი არც ისე ბოლია. ამ ღიბარაკ შეიძლება ათვლიყოთ ხალხის მოხატულობა, შეუხლოთ საათს, თვლით ვაღვნიეთ ბუფის ვაფრებას, ანდა ამიქნაროთ. საკუთარ უტყობოთ მოსახებრებს, დროადლორ ჩაურთოთ რებელიცა და ამით აგვრწმინდით, რომ ყურადღებით უქმნეთ.

არასოდეს არ შეაწყვეტიეთ თხოვრება მოსაუბრეს! არ იღაპარაკეთ ძალიან ზმამალა. ამით მიიქცეით ირგვლივ ყოფილთა ყურადღებას. არც ის ვარგა, ჭერჩულით ეღაპარაკეთ რომელიმე სტუმარს, რადგან ეს სხვების უტყობეცემლობის ნიშანია. თუ ზუზე მდიოში საუბრობთ, ხელები არცა ვაბეში ჩაიწყობთ და არც ბუღელ დაიყოფით.

ქალები არ უნდა ეკუდრუებოდნენ საკუთარი მეგობრების ქმრებს. ვახსოვდეთ, რომ ამან შეიძლება ვაღიზიანოს თქვენი მეგობ-

საქართველოს საბჭოთაო საზოგადოებრივი საბუნების მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობის გამოცემით

ბევრ ქალს მოსწონს გრძელი თმა და მართლაც, თუ გრძელი და ზშირი თმა გვაქვს, უმჯობესია არ შევიტოთ. მაგრამ როგორი ვარცხნილობა გვიყვართ? თავზე შემოღობულმა ნაწნავმა ამ კეთილ დღეებში თმაში შეიძლება თავი მოგვებუროს. ესტონეთის ქალთა ეურნალი „ნიუიოგუდ ნაინ“-სასრჩვევად გვირჩეობს ვარცხნილობის რამდენიმე მოდელს.

1 და 2. ეს ორი ვარცხნილობა რომ გვიყვართ, თმა მზებრამდენ უნდა გვევლებოდეს. შეუბლისა და კევის გარდა, ორივე შემთხვევაში თმა თითქმის ერთნაირად ივარცხნება. თმა ოთხად გაავითი — თხემზე, კეფასა და გვერდებზე. გვერდზე ჩამოშლილმა თმაზე ხელი რომ არ შეგვიშალოს, ყურებს ზემოთ სარქველი დავამაგრებო. თხემზე, შეუბლის ზევით თმა მსკვილ ბოვლებზე უნდა დავახვიოთ, რომ ტალღებამ დაღვადეს და შეუბლზე ჩამოშლილი ჩოლაყ უფრო ზშირი გამოჩნდეს. კეფაზე თმა გრძელი და მრგვალი საფარცხლით ვერტიკალურ ლაღვად („გოლადა“) დავახვიოთ და სარქვებით დავამაგროთ. გვერდზე ჩამოშლილი თმა კი აქეთ-იქნად ზევით ავივარცხნოთ და მრგვალი საფარცხლით ჩავახვიოთ.

საკ სხვანაირი გამოვა ვარცხნილობა, თუ საფარცხელს ლიღვად ვერტიკალურად კი არა პორპორცხლურად დავაყვებთ, შემდეგ თხემზე თმა ბოვლებზე დავახვიოთ, ბოვლებს მოხსნის შემდეგ დავივარცხნოთ და, საჭიროდან მოყოლებული, საფარცხლით ავიბნეოთ. თმის აბნეტვა ნაწილ-ნაწილ ხდება. ჭერ თმის ბოლომდე. ამრიგად აბნეტვილი თმები შეიძლება ოდნავ გვერდზე, კეფისკენ გადავივარცხნოთ ან, პრაქტიკ, შეუბლზე ჩამოვიფინოთ.

3. ამ ვარცხნილობის გაკეთება ძალიან გრძელი და ზშირი თმით შეიძლება. ნაწნავის დაწნა ძალიან ზვიდნად (თხემის ოდნავ დაბლა) უნდა დავიწყოთ. ნაწნავი რომ სქელი გამოჩნდეს, ძალიან მაგრად არ უნდა დავწყნად და დავგრიბოთ. შემდეგ ნაწნავი კეფაზე ჩამოვდევნებოთ უნდა შემოვივარცხნოთ და სარქვებით დავამაგროთ. ყველაზე ბოლო რგოლი ყველაზე დიდი უნდა იყოს, რომ კეფის დაფაროს და თხემზე, სარქვები ნაწნავების ნაპირს უნდა ჩამაგრდეს, ოღონდ ისე, რომ არ გამოჩნდეს.

4. უკან გადავარცხნოთ თმას კეფაზე შვიდრიოდ უნდა შემოვივარცხნოთ თამას (სარქვების ლენტა სრიალებს). შემდეგ თმის ერთ კულულს ამ თმასას ზევიდან შემოვავხვიოთ, ისე რომ დავარს. ეს კულული შემდეგ ჩამოშლილი თმის ქვეშ სარქვებით მაგრდება და ისეთი შთაბეჭდილება იქმნება, რომ თმა თამასით კი არა, ისეკ თმითაა გარკული. ამგვარი ვარცხნილობა ძალიან უხდება ახალგაზრდა ქალებს და ქალშვილებს.

5. ამ ვარცხნილობისთვის არაა საჭირო

თმის დაყოფა ერთი ზომის კულულებდასაფეთქლებიდან და თხემიდან ერთიმეორის მიყოლებით საფარცხლით გამოვავიოთ კულულები და თავისუფლად (როგორც თვითონ დალაგდებიან) დავწყვეთ თავზე. კეფიდანაც აიღეთ გრძელი კულული, დახვიეთ და ლიკონის ნაქუვივით დაამაგრეთ კეფის შუა ხაზზე.

6. ამ ვარცხნილობის გაკეთება თქვენ ცოტა გავიჭრდებით, მაგრამ თუ „დამჯერი“ თმა გავით, შეგიძლიათ სცადოთ. ოდნავ სველი თმა უკან გადავივარცხნოთ და შემდეგ ხელით გაკეთეთ მსხვილი ტალღები (თმა ოდნავ წინ გადამოიწყეს). ეს ტალღები სარქვებით ჩამაგრებთ და თმა გამოჩნით. გამზრალით თმა დავივარცხნოთ და კეფიდან ზევით ასწიეთ, გვერდებზე თმა თავისუფლად დალაგდება ყურებზე. შემდეგ ტალღასა და ტალღას შუა გადაიჭრეთ ხავერდის ზონარი (რომელსაც კეფაზე ვაინასკვავებ), გრძელ თმას ლიღვად უნდა ჩამაგრებოთ (შეგნით) და ზონარის ზევიდან დამაგრებოთ.

7. ეს ვარცხნილობა განსაკუთრებით უხდება სახეშით ვითარებას. გვერდებზე თმა ყურებზე გადავივარცხნოთ, უკან, კისერზე კი მძიმე კეანადა დახვიეთ და ბროლით დაბნეულო.

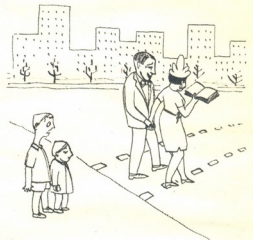
8. ამ ვარცხნილობის გაკეთება ძალიან იოლია: თმის ერთიანად ზევით ავივარცხნოთ და საჭიროებზე რეზინის რგოლით ამ თმისთვის შეკრავთ. შემდეგ დაუწნავად შემოიხვიეთ და სარქვებით დამაგრებოთ.

— ბედნიერი კაცი ხართ, გასაოხარი ქალიშვილი გეულისათ!
— უკაცრავად, ეს ჩემი მეუღლე გახლავთ!

ა. ე რ ა ძ ე

იუმორი

ი. უთურაშვილი

ქორწინებამდე...

ქორწინების შემდეგ...

რამდენიმე თვის შემდეგ...

ბარბაქანზე — „მსოფლიოს ძაღლები“, მხატვარი ძაღლის აღმასწავლა ბილის ბრძინიძე.

რედაქტორი
მარიკა
ბარათაშვილი

სარედ. კოლეგია: ნ. გურგენიძე, მ. კალანდაძე (პ. შვ. მიდინია),
%. კვაჭაძე, თ. ლაშქარაშვილი, ვ. სირაძე, ქ. სისარულიძე, ნ. შალუ-
ტაშვილი, ლ. შენგელია (მხატ. რედაქტორი), ნ. ჯავახიშვილი.
ტექნიკური რედაქტორი ქ. დემუროვა.

საქ. კვ. ცენტრალური
კომიტეტის
გამომცემლობა

რედაქციის მისამართი — სულხან-საბას ქ. № 15. ტელ. 9-98-71. ფიზ. ფორმ. რაოდ. 1,75. პირობით ფორ. რაოდ. 5,3.
ხელმოწერილია დასაბეჭდად 30/XI 65 წ., ქალღმთის ზომა 60 X 92. ტირაჟი 60000. შვც. № 3622. უფ. 03492. ფასი 80 კაბ.
საქ. კვ. ცენტრის გამომცემლობის სტამბა № 1, ლენინის ქ. № 14.

უკიდურეფური საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და მხატვრულ-ლიტერატურული ჟურნალი „საქართველოს კალი“.
Ежемесячный общественно-политический и художественно-литературный журнал «Сакартвелოს კალი».
Издательство ЦК КП Грузии.

ქსოვის მეცნიერები სწავლიან

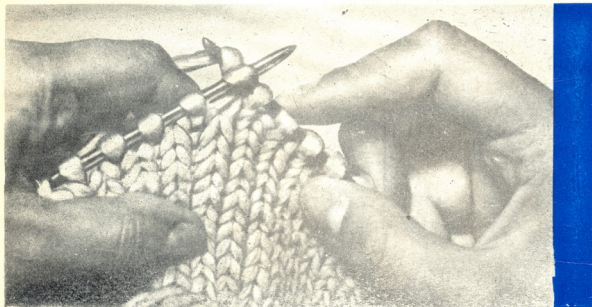
ჩვენი მკითხველების თხოვნით ურნალში იხსნება ახალი განყოფილება — „ქსოვის დაუსწრებელი სწავლება“.

ხელით ქსოვა ყველაზე ძველი და ყველაზე თანამედროვე ხელგარჯილობაა. მისი შესწავლა არ არის ძნელი. იმ თავისუფალ საათებში, რომელიც ქალს სხვა საოჯახო საქმეების მოთავების შემდეგ რჩება, ქსოვა თავშესაქცევადაც კარგია და დასასვენებლაც.

ამ შესვენებებში, ძალდაუტანებლად, სულ მოკლე დროში მზად იქნება ბავშვის ლამაზი ტანსაცმელი, ქალის კაბა, მამაკაცის ჯემპერი და ბევრი სხვა რამ.

ხელით მოქსოვილი ტანსაცმელი უფრო იაფი ჯდება. გარდა ამისა, ის ახლა ძალიან მოდაშია და ფიქრობთ, კიდევ კარგა ხანს არ გადავა მოდიდან.

ასე რომ, ვისწავლოთ ქსოვა, მეგობრებო!

б 83/2

